

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 6 (2282) Год XLV

Беласток 6 лютага 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Візіт патрыярха Варфаламея I

У дніах 22-25 студзеня г. па запрашенні маршалка Сейма Мацея Пляжынскага і мітрапаліта Варшаўскага і ўсія Польшчы Савы афіцыйны візіт у нашу краіну нанёс Яго Свяцейства Варфаламей I — Канстанцінопальскі архіепіскап і Усяленскі патрыярх.

У суботу, 22 студзеня, патрыярх Варфаламей I сустрэўся ў Варшаве з Польскай экumenічнай радай, а таксама на ведаў першайерарха Рымска-каталіцкага касцёла ў Польшчы кардынала Юзэфа Глемпа ў ягонай рэзідэнцыі. На думку прымаса Польшчы, візіт Усяленскага патрыярха — гэта адзін са знакаў імкнення да прыбліжэння хрысціян. Патрыярх у сваю чаргу адзначыў, што нягледзячы на розніцы, якія раздзяляюць абедзве Царквы, усе мы — браты ў Хрысце і служым гэтаму ж Христу, хаця кожны па-свойму. Першы дзень візіту завяршыўся сустрэчай у турэцкім пасольстве ў Варшаве.

Галоўнай мэтай візіту Канстанцінопальскага патрыярха было ўдзельніцтва ў цэнтральных святкаваннях Вялікага Ўбоља 2000 года, арганізаваных Польскай аўтакефальнай праваслаўнай царквой у Вроцлаве. У нядзелю, 23 студзеня,

у вроцлавскім Кафедральным саборы Нараджэння Прасвятой Дзевы Марыі Усяленскому патрыярху саслужылі ўсі іерархі нашай Царквы. Мітрапаліт Сава ў пропаведзі адзначыў, што сустрэча вернікаў Вроцлавска-Шчэцінскай епархіі з Яго Свяцействам Варфаламеем I была асабліва важнай для людзей, вывезеных са сваёй бацькаўшчыны ў 1947 годзе, якім стала яна духовай падтрымкай.

24 студзеня, у панядзелак, саноўны госьць правёй размовы з презідэнтам РП

[працяг 9]

Адказвае Іаанна Траучотка з Гайнаўскага белліцэя.

Алімпіяды — пропуск у студэнцтва

Аляксей МАРОЗ

У акруговых элімінацыях VI Алімпіяды беларускай мовы, якія адбыліся 16 студзеня 2000 года ў Бельскім белліцэі, удзельнічала 41 асоба. Да цэнтральнага этапу дайшоў 21 вучань, 10 з Бельска-Падляшскага і 11 з Гайнаўкі.

Наставнікі беларускай мовы адзначылі, што колькасць удзельнікаў школьных элімінаций павялічваецца, а ўзорвень падрыхтаванасці штораз вышэйшы. Вучні папросту бачаць карысць ад удзелу ў алімпіядзе. Для многіх поспехі на алімпіядзе адкрываюць дарогу ў вышэйшыя навучальныя ўстановы, без уступных экзаменаў, дадатковых перажыванняў і клопатаў. Лаўрэаты ідуць вучыцца на прэстыжныя напрамкі на польскіх універсітэтах, аб якіх іх сябры могуць толькі марыць. Лепшую падрыхтоўку ліцэістай заўважыў таксама член камісіі Васіль Сакоўскі.

— Ужо намнога раней вучні ведалі, што ў час школьнага этапу алімпіяды будуць пісаць працы па беларускай літаратуре. Многа вучняў рашилася выказвацца пра творчасць Якуба Коласа, Янкі Купалы, Васіля Быкаўца ці Уладзіміра Караткевіча. Нямногія вучні адклікаліся на сучасную літаратуру, якая разглядаецца ў чацвёртым класе. У час вусных адказаў бельскія ліцэісты расказвалі толькі пра творчасць беларускіх пісьменнікаў, а ў Гайнаўцы былі дадатковыя пытанні на конці культуры і гісторыі беларусаў Белаосточчыны. Моладзь расказвала пра сваю сям'ю, вёску, школу і жыццё беларусаў у Польшчы.

На акруговых элімінацыях пісмовыя працы былі складанымі. Ліцэісты маглі пісаць творчыя працы пра Усходнюю Белаосточчыну, сваю малую айчыну, або расказваць пра вобраз сялян-

скага жыцця ў беларускай літаратуре XIX стагоддзя.

— Пра XIX стагоддзе пісала вельмі мала вучняў, бо і тэма вельмі шырокая. Некаторыя губляліся і спасылаліся на літаратуру XX стагоддзя. Больш вучняў рашилася пісаць пра сваю айчыну: Белаосточчыну, Гайнаўшчыну або сваю вёску ці аколіцу. Многія пісалі пра мясцовы фальклор, мову, звычаі, калядныя, велікодныя і іншыя святочныя абраады, якія нанава ажываюць у многіх сем'ях. Аналізavalі творчасць Віктара Шведа, Сакрата Яновіча, Алеся Барскага ці Яна Чыквіна. Спасылаючыся на вопыт свой і сваіх блізкіх, лічачы яны Польшчу талерантнай краінай, — адзначыў член экзаменацыйнай камісіі Васіль Сакоўскі. — Ажно верыць не хоцьца, што некаторыя дэкларуюць вярнунца ў сваю вёску і так яе любяць, што нікуды не будуть выязджаць адтуль. Іншыя гавораць, што не забудуць сваю вёску і гэтым можна ўжо верыць.

Пасля напісання творчых прац вучні рабілі пераклады на польскую і беларускую мовы, слова і словазлучэнні ў тэксле запісвалі ў патрэбнай форме і ўстаўлялі прашучаныя літары. Пасля праверкі прац камісія заўважыла, што пераклады не выклікалі вялікіх цяжкасцей, што больш памылак зробленых было ў час граматычных практикаванняў. З пісмовымі працамі найлепш спрапаліся Кацярына Федарук (56 балаў), Анна Кардзюковіч і Малгажата

[працяг 3]

Няваажны пачатак

Паводле планаў, за магчымасць выступіць на фестывалі ў Беластоку павінны былі змагацца беларускія самадзейнікі з Дуброўшчыны. Гасцінна мейзаспіваць калектыву „Забава” з Беларусі. Замест гэтага, нешматлікія гледачы маглі паслуhaць... адзін калектыву — хор „Крыніца” з Беластока.

[болей 3]

Не дагадзіў уходу

Апазіцыйныя радныя многа напрацаваліся, а новы войт, насуперак іх спадзяванням, ва управу прапанаваў тых, якія за яго не галасавалі. Такім чынам ва управу не ўвайшоў ніводзін радны з Орлі.

[шырэй 3]

Юбілей музея Язэпа Стаброўскага

15 студзеня 1968 года на 99-м годзе жыцця ў Слоніме памёр Язэп Стаброўскі — вядомы археолаг, гісторык, заснавальнік Слонімскага краязнаўчага музея, стрычечны брат мастака Казіміра Стаброўскага. Толькі тыднёвік „Ніва” ў Беластоку 11 лютага 1968 года апублікаваў некралог Сяргея Новіка-Пеюна „Памяці І. І. Стаброўскага”.

[гадавіна 8]

Супольна лягчэй

У пачатку студзеня 2000 года Віктар Кабац пропанаваў стварыць супольную групу гайнаўскіх творцаў культуры, якая арганізавала б дзейнасць са праўднай галерэй і праводзіла б спатканні літаратараў і іншых творцаў. 14 студзеня г. адбылося першае спатканне гайнаўскіх мастакоў, фотографаў і літаратараў, а ўжо 21 студзеня адкрылі яны выстаўку.

[галерэя 8]

Адны на чужыні

Ехалі ў дзень, нач прызначалі на адпачынак. Дзеци не трымаліся сваіх фургонаў. Выбягалі ўперад, сядалі на вялікім камені, а такіх процьма ляжалі каля дарогі, і выглядалі сваёй фурманкі.

[безансства 10]

Ткалі цэлымі сем'ямі

Вёска Кошкі ў 1960-я гады славілася вырабам саламяных мат. Маты ткала ўсі вёска, цэлымі сем'ямі. За адну мату памерамі 1 м x 2,5 м можна было купіць трох бутэлькі гарэлкі. Усю саламяную вытворчасць скупляла тады бельская „Цэпэлія”, якая саламяныя вырабы экспартавала за мяжу.

[рамяство 11]

Беларусь — беларусы

Дзяржсакратара Руслані — пад суд!

Швейцарскі суддзя Даніэль Дэво выдаў ордэр на арышт былога кіраўніка справамі прэзідэнта Расіі Паўла Барадзіна, які абвінавачваеца ў раскраданні сродкаў з дзяржаўнага бюджету і даходаў ад продажы нафты.

Аб гэтай сенсацыйнай навіне паведаміла газета „Le Monde”. Газета піша, што расследаванні па карупцыйных спрахах адноўлены менавіта ў той момант, калі Уладзімір Пуцін сутыкаеца з сур’ённымі цяжкасцямі на чачэнскім фронце. Адноўленне расследавання прывяло да з’яўлення новых пытанняў аб здолнасці часова выконваючага абавязкі прэзідэнта адмежаваеца ад „клана Ельцына”. Можна было падумаць, што яны пахаваны, ляжаць у далёкім кутку, што ўспаміны пра іх выцеснены патокам бягучых здарэнняў, вайной у Чачні, якая восенню 1999 года выратавала ад краху „клан Ельцына”... Аднак „справы”, якія ўжо на працягу цэлага года пагражают білкаму акружэнню першага прэзідэнта Расіі і звязаны з адкрыццем салідных рахункаў у швейцарскіх банках, яшчэ не закрыты.

У другой палове снежня мінулага года суддзя Даніэль Дэво надаў новы імпульс расследаванню ў справе „Мабетэкс” і аўгусту міжнародны росшук Паўла Барадзіна, цяпер дзяржаўнага сакратара саюзнай дзяржавы Расіі і Беларусі. Паводле прадстаўнікоў праваахоўных структур Берна, Барадзін падараваеца ў тым, што работы па рэканструкцыі Крамля, якія выконваліся фірма „Мабетэкс”, аплачваліся ім паводле падвойнай сістэмы фінансавання — з прыцягненнем бюджетных сродкаў дзяржаў і даходаў ад продажы нафты. Частка грошай, праўдападобна, была раскрадзена і затым адмытая ў Швейцарыі.

Лукашэнка ўзначаліў ВДС СРІБ

26 студзеня г.г. на Крамлі сабраўся Вышэйшы дзяржаўны савет Саюза Расіі і Беларусі — найважнейшая ўстанова саюзнай дзяржавы. Старшыней ВДС, які састаўляеца прэзідэнты абедзвюх краін, прэм’ер-міністры і кіраўнікі абедзвюх палатаў двух парламентаў, стаў Аляксандар Лукашэнка. Старшыней Савета Міністраў СРІБ назначаны быў Міхаіл Кас’янаў — першы віц-прем’ер расійскага ўрада. Магчыма, гэтае назначэнне — яшчэ адзін доказ, што пасля выбару Пуціна на прэзідэнта цяперашні першы віцэ стане прэм’ерам. Дзяржаўным сакратаром Саюза стаў Павел Барадзін, былы кіраўнік справамі прэзідэнта Расіі, якога швейцарскі суддзя

абвінавачвае ў раскраданні дзяржаўных грошай.

На думку Аляксандра Лукашэнкі, Захад нападае на інтэгратыю Расіі і Беларусі з-за канкурэнцыі. „Наша аўяднанне — гэта ўзмацненне — канкурэнт Захаду становіцца мацнейшым, і яны гэтага не хочуць. Іх задаволіла б, каб вакол Расіі быў нейкі санітарны кардон, але атрымаўся прарыў гэтага ланцуго”, — сказаў Лукашэнка. З чарговым міжнародным загаворам Лукашэнка збіраецца змагацца — як звычайна — толькі добрая воля і максімальная адкрыласцю: „Далучыцца можа кожны, хто падзяляе прынцыпы Саюза”.

www.polit.ru — 26.01.2000 г.

Расія знізіла для Беларусі цэны на газ

Акцыянернае таварыства „Газпрам” знізіла з 1 студзеня 2000 года кошт экспартаванага ў Беларусь газу з 30 дол. ЗША на 26,9 дол. за 1000 кубаметраў. Як паведаміла ў пятніцу (28 студзеня г.г. — рэд.) „Інтэрфакс” крэйніца ў Савецце Міністраў, беларускі бок спадзяецца, што гэта не апошніе зніжэнне цэн на расійскі газ. Паводле інфармацыі крэйніцы, Беларусь працягвае настайваць на аднолькавых цэнах з суседнімі расійскімі рэгіёнамі: Бранскай, Смаленскай і Пскоўскай абласцямі.

Дамоўленасць аб зніжэнні цэн была дасягнута 26 студзеня ў рамках выканання дамовы аўтаварыства Саюзнай дзяр-

жавы Расіі і Беларусі. Крэйніца паведаміла, што ў Москве беларускі бок таксама аблікоўваў магчымасць павелічэння паставак газу ў Беларусь у 2000 годзе з 16,6 млрд. да 19,5 млрд. кубаметраў. Паводле даных беларускага ўрада, задоўжанасць рэспублікі перад „Газпромам” скарацілася з 232 млн. долларуў на 1 студзеня 1999 г. да 153,6 млн. на 1 студзеня 2000 года. Беларускі бок звярнуўся таксама да кіраўніцтва „Газпрама” з прапановай дазволіць пагасіць задоўжанасць у 2000 годзе за кошт паставак матэрыяльна-технічных рэсурсаў на суму да 200 млн. долараў.

www.open.by — 29.01.2000 г.

Дзесяць гадоў закону аб мовах

26 студзеня споўнілася 10 гадоў з дня прыняцця Вярхоўным Саветам БССР закона „Аб мовах у БССР”, згодна якому беларускай мове надаваўся статус дзяржаўнай. Пайсці тады на такі крок дэпутатаў цалкам камуністычнага парламента прымусіла палітычнае сітуаціі ў Беларусі і ўсім СССР. Падымаўся хвала нацыянальнага адраджэння ўсіх падняволных савецкай імперыі народаў, у тым ліку беларусаў. Але ў Беларусі, як самай скамунізаванай і зруіфіканай саюзной рэспубліцы, адраджэнне беларускасці было неад’емнай часткай агульнага практэсу дэмакратызацыі. Дзесяць гадоў тому немагчыма было ўяўіць сабе актыўіста дэмакратычнага руху, які не размаўляў ці не намагаўся б размаўляць па-беларуску. Праз адраджэнне нацыянальнай свядомасці людзі прыходзілі да антыкамунізму. Приняцце Вярхоўным Саветам БССР закона аб мовах было спрабай паказаць, што камуністы таксама клапоціліца пра беларусскую мову.

Аднак сам закон быў вельмі недасканалы. Увядзенне яго расцягвалася на 10 гадоў. Не было яшчэ такога закона, які б падвяргаўся такому сабатажу з боку дзяржаўных чыноўнікаў. Але ён ёсьць і афіцыйна яго ніхто не адмяніў. Хаця ж пачынаючы з 1994 года, калі дзяржаўная палітыка стала змяняцца з кволых спроб беларусізацыі на татальную русіфікацыю, дзеянне закона фактычна спынена.

На першы погляд зараз становішча беларускай мовы ў Беларусі нават горшое чым 10 гадоў таму. Прыкрычна зміншчана беларускае школьніцтва, амаль усе дзяржаўныя установы зруіфіканы, мова карэннага насельніцтва ўсё менш ужываецца на радыё і тэлебачанні, у кніжных крамах цяжка знайсці кніжку на беларускай мове. Але зміншчыць беларускасць ужо наўрад ці магчыма. Наперакор палітыцы ўлад усё больш людзей, асабліва маладых, ро-

бяцца беларускім патрыётамі. Гэта адназначна выявіў апошні перапіс насельніцтва, на якім амаль чатыры мільёны жыхароў Беларусі засведчылі, што размаўляюць па-беларуску.

На жаль, гэта маса людзей раз’яднана. Апазіцыйныя палітычныя партыі ў сваёй дзеянасці робяць стаўку ў асноўным на дапамогу з боку Захаду, а не на свой уласны народ. На Гродзеншчыне змяніць такое становішча зрабіла спробу гродзенская Рада Беларускай сацыял-дэмакратычнай грамады. Напярэдадні дзесятых угодкаў прыняцца законы аб мовах гэтая партыя прыняла зварот да жыхароў Прынямоння. У ім нагадваеца, што па словах дзяржаўных чыноўнікаў беларускасць зміншчыла па жаданню саміх беларусаў, якія „предпочытаюць рускій язык”. Але згодна з перапісам 72,6% насельніцтва Гродзеншчыны назвалі сваёй роднай мовай беларускую, а 53,6% сцвердзілі, што з’яўляюцца беларускамоўнымі. „Узнікае пытанне, — гаворыцца ў звароце, — чаму большасць павінна падпарадкоўвацца меншасці? Ці не таму, што гэта чужынскае меншасць займае амаль усе кіруючыя пасады ў вобласці?” Грамада заклікае гродзенцаў аўяднанца, каб разам бараніць свае нацыянальныя і чалавечыя права. „Хопіць казаць, што нас адзінкі. Толькі ў Прынямонні нас амаль мільён. Гэта больш, чым налічваюць некаторыя народы”. Гродзенскае БСДГ пропануе стварыць у гаратах, мястэчках і вёсках пры мясцовых філіях Грамады або Таварыства беларускай мовы суполкі ў абарону роднай мовы. У звароце падаюцца кантактныя тэлефоны і адрес, па якім можна звярнуцца па атрыманні дапамогі для стварэння суполак. Зварот быў надрукаваны ў мясцовым друку. 26 студзеня ўлёткі са зваротам Грамады з’явіліся на вуліцах Гродна.

Зміцер КІСЕЛЬ

Сумесны праект дзеяньічае

29 студзеня г.г. адбыўся чарговы семінар у рамках сумеснага праекта Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь з Беластокам і фонду імя Льва Сапегі з Гродна. На гэты раз пра проблемы мясцовага самакіравання ў Беларусі, досвед у гэтай справе іншых краін гаварылі ў Слоніме (згодна з праектам семінары павінны прайсці амаль ва ўсіх раённых цэнтрах Гродзеншчыны). Для ўдзелу ў семінары з Беластока прыехалі кіраўнікі Цэнтра Польшча-Беларусь Марцін Рэмбач і Яўген Вапа. Вёў семінар кіраўнік праекта з беларускага фонду імя Льва Сапегі Уладзімір Хільмановіч.

Навіны БАЖ

Нягледзячы на прыняцце Палатай прадстаўнікоў Выбарчага кодэкса, яшчэ застаюцца шанцы на перамовы між уладай і апазіцыяй, лічыцца выкананіцца абавязкаў кіраўніка Кансультатыўна-нагляднай группы АБСЕ Ханс Кляйнер. Ён кажа, што Выбарчы кодэкс яшчэ патрэбна зацвердзіць у Савецце Рэспублікі, дзе тэарэтычна могуць быць унесеныя змены. Таму Кодэкс па-ранейшаму можа быць тэмаю перамоў улады і апазіцыі. Аднак, прызнае Кляйнер, шанцы на такое развіццё падзей практычна нульевы.

Экс-міністр сельскай гаспадаркі і харчавання Васіль Лявонаў пераведзены для адысыяцца пакарання ў Аршанску ўзымоўненую калонію. Нагадаем, што 14 студзеня г.г. Лявонаў быў асуджаны на 4 гады

паслухання волі за крадзеж дзяржаўнай маёмасці і атрыманне хабару. Да гэтага часу абавінавачаны ўжо правёў два гады ў следчым ізаляторы. Абарона Лявонава мае намер падаць скаргі старшыні Вярхоўнага суда і генеральному прокурору краіны, а калі прысуд не будзе зменены — то ў камітэт па правах чалавека.

Камітэт па правах чалавека пры Міністэрстве эканомікі прыняў рашэнне падвысіць кошты масавых гатункаў хлебабулочных вырабаў. Кошт жытнія хлеба ўзрос на 36% і складае 55 рублёў, батонаў — прыкладна на 8% і роўны 86-110 рублям. Спеціялісты камітэта лічаць, што гэтыя крок дазволіць зняць стратнисць пры вырабе хлеба. Аднак стратнисць з’яўляецца, калі спраўдзіцца навіна пра хуткае падвышэнне кошту на муку.

(зк)
(Беларуская асацыяцыя журналістаў — 27 студзеня 2000 г.)

Рабаўніцтва на волі люду

На адным з прыпынкаў гарадскога транспарту ў Беластоку па вуліцы Марыі Складоўскай нехта выпісаў даволі вялікім літарамі: „Przyłącz się do nas. Razem ograbimy Polskę — AWS, SLD, UW, PSL”. Гэты пануры жарт даволі трапна адлюстроўвае настроі грамадства. Калі нехта хоча атрымаць частку маёmacці, якая раней была дзяржаўнай, павінен далучыцца да адной з чатырох партый, якія дзеляць яе паміж сваіх прэтарыянцаў.

Адбываецца гэта на змену — чатыры гады СЛД з ПСЛ раздавалі маёmacці сваім людзям, цяпер трэці ўжо год робяць гэта ABC і УВ. Маюць яны прытым свядомасць, што пасля чарговых парламенцкіх выбараў слоік з мёдам зноў апынецца ў руках чырвона-зялёной канкурэнцыі і таму стараюцца браць як найхутчэй і як найбольш. Платы членам упраўляюць дзяржаўных суполак, часта банкрутуючых, неаднойчы сталі вышэйшымі за прыбытак амерыканскіх банкіраў. У органах самакіравання „скок на касу” стаў асноўным паказчыкам актыўнасці дэпутатаў, презідэнтаў, бурмістраў. Найбольш актыўныя „самаўрадавыя дзеячы” ўмелі дасягнуць месячны прыбытак у дзесяць тысяч долараў. Гэта, праўда, нашмат менш чым, напрыклад, платы членаў управы дзяржаўных суполак, якія гандлююць бензінам, кантралююць сувязь і перапрацоўку медзі, дзе „вартавыя касы” плацяць сабе па дваццаць пяць тысяч долараў у месяц. Усё гэта адбываецца ў сітуацыі, калі зачыняюцца бальніцы і амбулаторыі, бо німа чым плаціць за абслугоўванне хворых ды ўтрыманне будынкаў. На галоўных вуліцах штораз больш жабракоў, а большасць грамадзян вымушана пастаянна думадзь: купіць вонратку дзесяці, ці каубасу на абед?

Камунізм розніца ад посткамунізму тым, што раней была адна партыя, якая называлася пралетарскай ды мела манаполію на ўладу, праўду і кантроль грамадскай маёmacці. Народ меў абавязак утрымоўваць яе велізарны апарат і слухаць ідёёцкія наогул пра-мовы сакратароў. Але пакуль гэта быў толькі адна кіруючая мафія, а прытым яе кіраўнікі часам дзесяткі гадоў сядзелі на сваіх пасадах, фінансавы кошт абслугоўвання чырвонай шляхты, магчыма, быў бы неадчувальным, калі б дазволіла яна свайму люду зарабляць гроши. Але не дазваляла на гэта ідэалогія, якая будучыню грамадства бачыла ў выглядзе жабрацкай супольнасці. Посткамунізм увёў у палітычную практику элементы своеасаблівай „дэмакратыі”. Пры ўладзе за-

мест адной з'явілася некалькі груп, якія „на волі люду” распарацца ў выпрацаванай раней г.зв. сацыялістычнай маёmacці ды новай крыніцай гроши — падаткамі.

Спасылаючыся на волю люду новая шляхта вярнула таксама палітычныя традыцыі семнаццатага стагоддзя. Яна, аднак, больш інтэлігентна за чырвоную выкарыстоўвае грамадскі патэнцыял. Дазваляе, а нават заахвочвае зарабляць гроши. Разумее, што толькі тады ад грамадзян можна нешта забраць, калі яны нешта будуть мець. Гэтай простай логікі не разумелі камуністы. Напрыклад, калі ў грамадзяніні ёсьць аўтамабіль, дык колькі разоў можна яго — законна — абкрасці. Калі грамадзянін купляе машыну, плаціць вялікія падаткі, пасля страхоўку, велічыня якой гарантует не малая заробкі для дзесяткаў тысяч усялякіх чыноўнікаў. Канкурэнцыя на гэтым рынку амаль німа. У цане бензіну, які неабходны для аўтамабіля, калі дзеяноста працэнтаў складаюць усялякія падаткі. Плаціць уласнік аўтамабіля вымушаны не толькі тады, калі едзе і расходвае паліва, але таксама, калі спыніцца. У Беластоку па цэнтральных вуліцах бегаюць дзесяткі і правяраюць, ці кожны шафёр, які акурат запыніўся, аформіў павіннасць на карысць мясцовай шляхты-галоты.

Адмоўнай прыкметай сучаснай шляхецкай дэмакратыі з'яўляецца тое, што кланы, якія трymаюць уладу — мняюцца кожныя чатыры гады. Радныя, паслы, сенатары, бурміstry, презідэнты, міністры, прэзэзы, маршалкі, ваяводы, старасты ніколі не маюць упэйненасці, ці зноў стануць народнымі абрачнікамі. Тому і стараюцца ў час свайго знаходжання пры ўладзе захапіць як найбольш, што выклікае пастаянны рост цэнаў і затоечных падаткаў. Нават „дэмакратычная пропаганда” не ўмее ўжо пераканаць грамадзян, што ўсё ідзе добра, а неўзабаве стане яшчэ лепш. Традыцыйна, калі малавата хлеба, люд пачынаюць карміць патрыятычнымі лозунгамі. Дарэчы, такім чынам паводзіла сябе шляхта ў першай і другой Рэчы Паспалітай. Сёння партыйная наменклатура, не ўносячы нічога і нічым не ризыкуючы, кантралюе амаль на прынцыпах уласнікаў вялізнouю маёmacці. Распарацца ёю ўлічваючы перш за ўсё свой прыватны інтарэс. Мала праўдападобна, што гаспадарка ўсё гэта вытрымае. Грамадства яшчэнейкі час маўчаць будзе. Палякам, здаецца, абрыйдлі ўжо рэвалюцыі, якія прыводзяць да ўлады новыя атрады жулікаў.

Яўген МІРАНОВІЧ

Алімпіада — пропуск у студэнцтва

Наставніца Анна Баксаўская з бельскімі ліцэйскімі: Марыя Дзедзік, Кацярына Федарук і Гален Сіадаўіч.

[1 ♂ працяг]

Кучка (па 55,5) ды Анеля Кендысі і Павел Бушко (па 55). У час вусных адказаў вучні расказвалі пра творчасць беларускіх пісьменнікаў, пра беларусаў у Польшчы — іх жыццё і культуру. Камісія даволі высока ацаніла выказванні белліцэістаў, бо ажно 9 асоб атрымала максімальную колькасць 40 балаў.

У цэнтральному этапе алімпіяды перайшla 21 асоба, намнога больш чым у мі-

нультых гадах. Пераможцамі сталі: Кацярына Федарук (I месца — 96 балаў), Анна Кардзюкевіч (II — 95,5), Юстина Кшывец (III — 94) і Валянцін Дыннік (III — 94) — усе яны вучанцы ў Бельскім белліцэі, Павел Бушко (IV — 93) з Гайнайукаў, Анэта Цыбік (IV — 92,5) з Бельска і Крыштафор Саевіч (V — 92,5) з Гайнайукаў.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Няважны пачатак

— Сёння пачынаецца вялікае шэсце беларускай песні па Беласточыне, — сказаў 23 студзеня ў Дуброве-Беластоцкай Ян Сычэўскі.

Старшыня Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства, заадно пасол Сейма, меў на ўвазе серыю адборачных канцэртаў VII Агульнапольскага фестывалю „Беларуская песня 2000”. Першы з іх, для Сакольскага павета, прайшоў якраз у Дуброве, у кінатэатры „Лотас”. Назваць яго вялікім, аднак, цяжка.

Паводле планаў, за магчымасць выступіць на фестывалі ў Беластоку павінны былі змагацца мясцовыя беларускія самадзейнікі. Гасцінна меў заспяваць калектыў „Забава” з Беларусі. Замест гэтага, нешматлікія глядачы маглі паслуhaць... адзін калектыў — хор „Крыніца” з Беластокі.

„Забава” не даехала, бо артысты змог грып. А што сталася з беларускімі спевакамі з-пад Дубровы?

— У Грабянёх кедысі былі два калектывы, — пералічвае мясцовы дзеяч Аркадз Суліма, — у Хільмонах таксама два і адзін у Сынкоўцах. Але людзі пастарэлі, а маладыя пажаніліся і паўцякалі ў гарады, дык німа каму спяваць.

— Мы не ведаем, што з гэтымі калек-

тывамі, — кажа Лілія Александровіч, дырэктар Гарадскога і гміннага асяродка культуры ў Дуброве, — гэта старэйшая людзі, а сёння мароз, пэўна таму не даехалі.

Паслаць за імі машыну або прынамсі раней праверыць, ці жывуць тыя спявачкі, нікому не прыйшло ў галаву. Тым не менш, Ян Сычэўскі гаварыў са сцэны кінатэатра „Лотас” наступнае:

— Тут стаіць чалавек, які спрыяе беларускай культуре, — паказаў на бурмістра Дубровы-Беластоцкай Яраслава Будніка, — тут ёсьць культурны ўстановы, якія дбаюць пра беларускую культуру. Сардэчнае ім дзякую! Мы, Беларускае грамадска-культурнае таварыства, будзем рабіць ўсё, каб падтрымліваць, развіваць і даводзіць да высокага ўзроўню беларускую культуру на Дуброўшчыне.

Аднак, у свеце не адны добрыя людзі. Не ўсе спрыяюць беларускай культуре. Адзін з такіх непрыхільных быў названы:

— Шкада, што не стаіць тут з намі Лешак Бальцаровіч, які не дае грошай на культуру нацыянальных меншасцей, — гаварыў са сцэны пасол Сычэўскі.

Пяць дзесяткаў глядачоў узнагародзілі гэтыя слова воплескамі.

Мікола ВАЎРАНЮК

Не дагадзіў усходу

Калі 28 снежня мінулага года ў Орлі быў выбраны новы войта, павеяла аптымізмам. Але радасны настрой для часткі радных скончыўся тыдзень пазней, калі 4 студзеня г.г. на сесіі была выбрана новая управа.

Ян Добаш на пасаду войта Арлянскай гміны меціў тройчы — у 1994, 1998 і 1999 гадах. За апошнім падыходам выйграў толькі пасля трэцяга галасавання (канчатковая за яго прагаласавала 10 радных, 7 выказалася супраць, 1 голас аказаўся няважным).

Арлянская гміна, хая па нацыянальнім і канфесійным складзе насельніцтва аднародная, па прычыне дзеяния паліярэдняга войта падзялілася на два лагеры — усходні і заходні. Ад дзесяці гадоў гмінай кіруюць радныя з заходнім часткі гміны, якія абаранялі войта і пільнавалі інвестыцый у сваіх вёсках.

Апазіцыя, ядро якой складалі ўсход-

нія радныя, рабіла ўсё, каб з пасады войта адклікаць Міхала Іванчука і на яго месца выбраць Яна Добаша. Той пабяцаў ім перш за ўсё месцы ў новай управе гміны, якая прыме істотныя рашэнні. У гэтым месцы трэба прыгадаць, што пасяджэнні управы адбываюцца даволі часта, а яе члены за ўздел у нарадах атрымоўваюць гроши. Апазіцыйныя радныя многа напрацаваліся, а новы войта, насуперак іх спадзяванням, ва управу прапанаваў тых, якія за яго не галасавалі. Такім чынам ва управе не ўвайшоў ніводзін радны з Орлі.

Незадаволеныя радныя ўжо не разлічваюць на адмену сітуацыі ў гміне, паколькі далей будзе ёю кіраваць заходні. Шкадуюць яны, што ангажаваліся ў выбар новага войта, некаторыя адмовіліся ўжо ад супрацоўніцтва з ім,

намерваюцца не прымець узделу ў сесіях. Авойта, памяняўшы ў сваім кабінечце замкі, мэблі і сакратарку, цешыща новай зарплатай — 4 462 зл. брута (2 993,80 зл. у наяўнасці). Устанаўліваючы войту зарплату, радныя не былі аднадумнымі. Для гэтага на сесіі спатрэбіліся многа часу. Калі радныя хацелі даведацца пра заробкі войта на папярэдній пасадзе ў школе, ён толькі ўсміхнуўся і выйшаў з залы.

Закон аб самаўрадзе дазваляе адклікаць войта пасля паўгадовага яго знаходжання на пасадзе. Амбіцыйныя і разжаленныя арлянскія радныя разважаюць гэту магчымасць. Аднак новы войта, скіляючы да сябе заходні лагер і некаторых усходніх радных, толькі ўмацаўваў сваю пазіцыю.

Міхал Мінцэвіч

Саколка і Сакольскі ўезд у 1844 годзе

Сакольскі ўезд (павет) складаўся ў 1844 годзе з 8 заштатных гарадоў, аднаго памешчыцкага мястэчка, 10 сёл і 566 вёсак. Агульная колькасць насельніцтва была 69 539, з іх мужчынскага полу 34 488, жаночага 35 051. На дадзеную колькасць прыходзілася больш 2 000 расійскіх жаўнероў: два батальёны пяхоты з Бранскага егерскага палка. У гэты год нарадзілася 1 401 асоб мужчынскага полу, 1 365 жаночага, памерла 1 060 асоб мужчынскага полу і 1 060 жаночага. Заключана 483 шлюбы. Па сацыяльных катэгорыях і групах насельніцтва падзялялася на спадчынных дваран, якіх налічвалася 151 чалавек, асабістых дваран было 37, непацверджаных імперскай герольдыйяй 3 012 (гэта пераважна была дробная шляхта); праваслаўных святароў 36, рымска-каталіцкіх 20, праваслаўных царкоўных служачых 88, рымска-каталіцкіх 41, манахаў дамініканскага ордэна (мужчын) 13, адстаўных салдат і іх жонак 90, купцоў-яўрэй 25. Мяшчан на тэрыторыі Сакольшчыны налічвалася 11 180, аднадворцаў 460, вольных людзей 120, казённых сялян 45 734, памешчыцкіх 7 966, сялян, якія належалі гарадам 527, каланісташ 4, татар 9, Незаконнанароджаных (байструкоў) у 1844 г. было 55.

У самой Саколцы жыло ў той час 3 150 чалавек: 1 653 асобы мужчынскага полу, 1 497 жаночага, а расійскага войска лічылася (пяхоты і ўнутранай стражы — 205, вайсковых кантаністаш — 23) — 228 асоб. У 1844 г. нарадзіліся 63 хлопчыкі і 74 дзяўчынкі, двое дзетак былі незаконнанароджанымі; памерла 47 мужчын, 55 жанчын, заключана было 35 шлюбаў. Жыхары павятавага горада падзяляліся на спадчынных дваран — 104 асобы, асабістых дваран — 10, праваслаўных святароў 2 і рымска-каталіцкіх 2, праваслаўных царкоўных служачых 6, рымска-каталіцкіх 4, адстаўных салдат і іх жонак 26, купцоў 10, мяшчан 2 750.

Большасць насельніцтва Сакольскага ўезда ў 1844 г. было рымска-каталіцкага веравызнання, адпаведна 25 080 мужчын і 26 112 жанчын; лютэран 94 асобы мужчынскага полу і 105 жаночага; мусульман 98 асобы мужчынскага полу і 106 жаночага; яўрэй 3 102 мужчыны і 3 269 жанчын. А ў са-

мой Саколцы ў той час налічвалася 608 мужчын і 629 жанчын каталіцкага веравызнання, лютэранаў — 3 мужчыны і 8 жанчын, мусульманаў — 13 мужчын і 18 жанчын, і яўрэй, адпаведна, 730 мужчын і 779 жанчын. У 1844 ў Саколцы былі здзейснены 2 самагубствы (адно ў час хваробы ў стане ліхаманкі), 2 зладзействы, 12 крадзяжоў і адно забойства: ноччу з 8 на 9 кастрычніка 1844 г. быў забіты радавы Бранскага егерскага палка Мікалай Лугін.

У параўнанні з Бельскім і Беластоцкім уездамі Сакольскі выглядае больш сціпла як у гаспадарчым, так і ў культурным развіцці. На яго тэрыторыі размяшчаліся 4 мураваныя і 17 драўляных культавых будынкаў, у тым ліку 7 праваслаўных цэркваў і 14 каталіцкіх касцёлаў, адзін мураваны манастыр, 5 капліц (1 праваслаўная і 4 каталіцкая), адна мусульманская мячэць і 9 сінагог. З асветных устаноў на Сакольшчыне ў сярэдзіне XIX ст. функцыянувалі толькі два прыходскія вучылішчы ў Саколцы і Сухаволі, у якіх навучаўся адначасова па 40 хлопчыкаў. Прэцэркава і касцёлах існувалі 14 барадзельняў, а ў Саколцы быў адна бальніца на 15 месцаў. На тэрыторыі Сакольскага ўезда ў 1844 годзе размяшчалася адна суконная фабрика і адна папярова-ваўняная, 45 вінакурняў, 7 цагельняў, 2 скураныя заводы, адзін мяздзяны і адзін завод па вырабе дахоўкі. З гатовай вытворчасці з Сакольшчыны толькі сукно вывозілася ў іншыя губерні.

У Саколцы ў той час было 60 коней, 504 галавы буйной рагатай жывёлы, 1 050 авечак, 480 свіней, 30 коз. А па ўсім Сакольскім уездзе — 6 450 коней, 22 830 галоў буйной рагатай жывёлы, 15 000 авечак простых і 18 980 тонкарунных, 12 160 свіней, 200 коз. Конных заводаў не было. Развядзеннем буйной рагатай жывёлы ў асноўным займаліся ў маёнтку Дубніцы ўладальніцы Егневічовай і ў Спірлейках памешчыка Цярпілоўскага. Авечак разводзілі ў маёнтку Градзіск, дзе арандатарам быў Бэр, у Ласосне памешчыка Астроненецкага і ў Кудраўне памешчыка Эйнаровіча. Галоўным гаспадарчым заняткам насельніцтва Сакольскага ўезда было земляробства.

Генадзь Семянчук

Галоўны грэх — бестурботнасць

Адгалоскі

Калі аўтар прыносіць у рэдакцыю артыкул, магчыма або паказаць яму недакладнасць і загадаць паправіць або выдрукаваць без папраўкі, але тут жа неабходна даць ад рэдакцыі замежку. Напрыклад, М. Панфілюк у сваёй „Метафары” („Ніва” № 52 ад 26.12.1999 г.) напісаў: „Частка крэсаў з паловаю Белавежскай пушчы аднак асталася” (у межах Польшчы). Тым часам паводле ўсеагульнага перапісу насельніцтва ад 1931 года Беластоцкае ваяводства працягвалася далей на ўсход, бо ўключала г. Гродна і даходзіла да месца, дзе рака Шчара ўпадае ў Нёман. Тады на Беластоцкай ваяводстве было 1 643,9 тысяч жыхароў, а ў гэтым 1 114,1 тысячі католікаў лацінскага абраду, 1,5 тысячі ўніятаў, 304,7 тыс. праваслаўных, 15,2 тыс. евангелікаў, 8,8 тыс. іншых хрысціян,

Дзённікі Ракоўскага

Пры канцы мінулага года паказаўся ў продажы трэці том „Дзённікаў”* былога шматгадовага рэдактара „Палітыкі”, прэм’ер-міністра і ў канцы першага сакратара Цэнтральнага камітэта Польскай аўяднанай рабочай партыі Мечыслава Ракоўскага. У гэтай частцы дзённікаў аўтар апісвае два гады палітычнай гісторыі Польшчы, якія рагучы павярнулі партыйную эліту ад прапагандысцкага інтэрнацыяналізму да адкрытага нацыяналізму. У 1967-1968 гадах, піша Ракоўскі, закончылася мнагавковая гісторыя яўрэяў у Польшчы.

Аўтар „Дзённікаў”, будучы ў цэнтры палітычнага жыцця краіны, быў сведкам не бачанай ім раней нікчэмнасці элітаў — партыйнай вярхушки, службай бяспекі, афіцэрскай арміі, журналісташтва, вучоных. Антыяўрэйская істэрыка, выкліканая палітычнай паліцыяй за ціхім дазволам і бласлаўленнем некаторых сакратароў Цэнтральнага камітэта ПАРП, закрунула ўсю краіну. Службы бяспекі расшуквалі ўжо не толькі яўрэяў, але і тых, што мелі якія-небудзь сувязі з людзьмі гэтай нацыянальнасці. Некаторыя грамадзяне Польшчы даведаліся тады, што, напрыклад, іх дзед быў яўрэем і гэтага было дастаткова, каб пазбавіць чалавека працы, падвергнуць яго ганенням і прымусіць уцякаць з Польшчы. У выніку выехала амаль дваццаць тысяч вучоных, лекараў, юрыстаў, настаўнікаў, шматгадовых дзеячаў камуністычнага руху. Партыйная прэса — „Trybuna Ludu”, „Żołnierz Wolności”, „Panorama Północy”, камсамольскі „Sztandar Młodych”, эндэцкае „Słowo Powszechnie” — пастаянна пісалі пра яўрэйскую пагрозу для Польшчы і палікаў. „Takiego dna, jakie osiągnęło w tych dniach dziennikarstwo polskie, to jeszcze nigdy historia nie zapisała”, — піша Ракоўскі (с. 227).

Сваіх таварышаў, якія замянілі выкінутых яўрэяў у структурах улады, Ф. Ракоўскі бачыў як здзічэлую арду.

„Podejrzewam, że będą bezwzględni, będą się sycić uzyskanymi stanowiskami i trzymać naród za mordę. Stosowane przez nich metody przypominają mi najczarniejsze dni stalinowskie. Są brutalni, chamscy, a ich powoływanie się na humanizm i socjalizm jest bijącą w oczy, karzącą niesprawiedliwość” (с. 174).

Найбольшыя чысткі ў 1968 г. былі праведзены на ўніверсітэтах. У месца выкінутых прафесараў яўрэйскага паходжання назначаліся тыя, якія абвінавачвалі іх у сянізме і антысацыялістычнай дзеянасці. Ракоўскі заўажае: „Kierownictwo partii rozroszczęło walkę z profesorami. Jest to oczywiście najgłówtsze co można było zrobić. (...) Ludzi się, że bez takich umysłów będzie można się obejść. Tych profesorów nie zastąpią kreatury, które teraz podnoszą głowę”.

Аўтар „Дзённікаў” прадчуваў кастрофу камунізму. Бачыў як сістэма прыцягвае да ўлады ўсялякія пачвары, гатовыя дзеля кар'еры знішчыць кожную святасць. Сацыялізм і партыйныя белы не абазначалі ім нічога, быў толькі сродкам у реалізацый прыватных інтарэсаў. Пра партыйную эліту, якую ў канцы шасцідзесятых гадоў пераняла кантроль над дзяржавай, Ракоўскі піша з нескрыванай пагардай. Ніколі аднак не адышоў ад іх, верачы, як аказаўся, да канца ўмагчыма пабудовы сацыялістычнага грамадства.

„Дзённікі” былога лідэра камуністычнай партыі Польшчы, асабліва цяпер, калі змаганне за крэслы і карупцыя палітычных элітаў дасягнулі катастрофічнага стану, навейваюць даволі сумныя рэфлексіі. Пасля іх прачытання складаецца ўражанне, што цынізм, нікчэмнасць і крывадушнасць з'яўляюцца неадлучнымі прыкметамі палітыкі.

Яўген МІРАНОВІЧ

* M. F. Rakowski, *Dzienniki polityczne 1967-1968*, t. 3, Warszawa 1999, wyd. Iskry, ss. 412.

Дэманстрацыя ў Кракаве

ад Чачні”.

У ходзе дэманстрацыі была зачытана супольная заява Камітэта Польшча — Беларусь, Беларускага народнага фронту і Чачэнскага інфармацыйнага цэнтра ў Кракаве, у якім былі прад'ялена патрабаванні „вываду расійскай арміі з Чачні, пакарання віноўных у генацыдзе і спынення інкарпарацыі Беларусі цераз Расію”. З візіту ў Кракаве Зянон Пазняк і прадстаўнікі БНФ пачалі падарожжа па Польшчы, у ходзе якога будуць „агучыць расійскую экспансию” на Беларусь.

(www.onet.pl — 23.01.2000)

Дружба ў трусыках

Адгалоскі

З цікавасцю прачытаў я кароткі, але цікавы артыкул п.з. „Паліванне ў Белавежскай пушчы” пяра Мікалая Капчуга („Ніва”, № 2). Тоё, што ў славутай пушчы палявалі такія знатныя людзі, як Масціцкі, Герынг, Рыдз-Сміглы і іншыя — гэта нам і не навіна. Але што ў 1963 годзе ў Белавежскай пушчы палявалі І сакратар ЦК КПСС Мікіта Хрушчоў з І сакратаром ЦК ПАРП Уладзіславам Гамулкам — гэта была амаль тайна і то з простай прычины:

(oo)

у паляўнічым палацыку, дзе начавалі знатныя госці, успыхнуў пажар. Я сам чую ад некаторых белавежцаў, што ў час пажару Хрушчоў з Гамулкам уцякалі ў адных трусыках і смешна было глядзець на голы і тоўсты зад Мікіты. Я калісьці пісаў пра гэта ў „Ніве”, але не надрукавалі. Той пажар быў яўнай правакацыяй і варожым актам у адносінах да рускіх з боку верных і адданых палякаў. І вартавыя чамусьці праспалі. Такая была дружба.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Літафатуна-мастакая старонка (481)

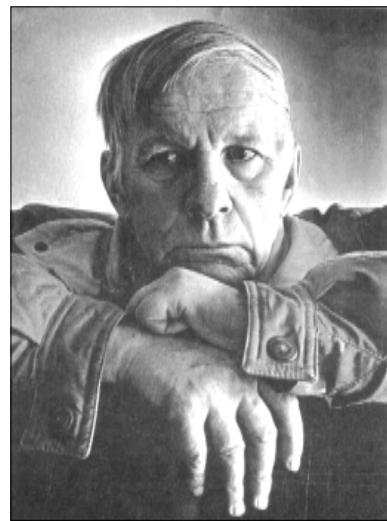
„Сыцяна” па-польску

Васіль Быкаў вядомы польскаму чытачу з 1963 года. Тады менавіта з'явіўся пераклад аповесці „Трэцяя ракета”, зроблены Яўгеніюшам Кабатцам. У сямідзесятых гадах творы Быкава перакладалі, між іншым, Віктар Варашыльскі, Анджэй Дравіч, Ежы Літвінок і на гэты перыяд, здаецца, прыпадае найбольшая вядомасць Быкава ў Польшчы. Пазней, у 1980-1990 гадах, творы Быкава тлумачыліся зусім рэдка — апошні раз у 1993 годзе.

Проза Быкава, тады савецкага беларускага пісьменніка, выклікала цікавасць тым, што рознілася ад творчасці іншых савецкіх літаратаў спосабам бачання вайны, прадстаўляння суровай праўды пра звычайнага чалавека ва ўмовах ваенных жудасцей, ламала стээрэатыпы ваенных герояў у савецкай літаратуре. Аднак у савецкі час аўтару трэба было ўлічваць тадышнюю палітычную рэалію, патрабаванні выдаўцоў і цэнзараў. Не раз пісьменніку даводзілася „прыпудроўваць” свае творы, „падгаблёўваць” іх ці „закругляць вострыя мясціны ў тэксле”. Напрыклад, у аповесці „Мёртвым не баліць” — як успамінае ў сваім дзённіку Міхась Дубянецкі („Злое вогнішча”, „Польмя” № 2/1999, стар. 177) — тадышняму старшыні Дзяржкамвудата БССР не спадабалася, што персанажы чэкіста і былога старшыні ваенна грыбунала паказаны ў адмоўным плане. „Значыцца, — гаварыў ён, — Быкаў не бачыў тады і не бачыць цяпер карыснасці органаў чэка. (...) Як наша моладзь глядзела б на чэкістаў пасля прачытання такога, выбачайце, твора?” — клапоціўся высокапастаўлены савецкі чыноўнік.

Пасля развалу СССР і ўзікнення незалежнай Беларусі здавалася, што творцы канчаткова вызваліліца з ідэалагічнага гарсэта. Аднак, як аказалася, Беларусь пасля некалькіх гадоў дэмакратызацыі вярнулася на савецкія пазіцыі і Быкаву надалей нельга прабіцца ў афіцыйныя выдавецтвы. Так было з кнігай пра заічных твораў „Сыцяна”, якая спачатку рыхталася да выхаду ў дзяржаўным выдавецтве „Мастацкая літаратура”. Калі не атрымалася, кніга ў канцы 1997 года выйшла ў незалежным выдавецтве „Наша Ніва” на сродкі грамадзян Беларусі. А два гады пазней апальная „Сыцяна”* з'явілася і ў нас у вельмі добрым польскім перакладзе Яна Максімюка і Чэслава Сэнюха. Выходу кнігі галоўным чынам пасадзейнічалі Цэнтр грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь і Беларускі саюз у РП.

Кнігу складаюць 14 твораў, у якіх аўтар паказвае паводзіны людзей у розных перыядах трагічнай беларускай гісторыі XX стагоддзя — пачынаючы з бальшавіцкай рэвалюцыі, цераз слуцкае паўстанне, сталінскі тэрор, другую сусвет-

ную вайну, хрушчоўскую адлігу, канчаючы праследам іншадумцаў з боку дзяржбяспекі. Персанажы прадстаўляюць розныя чалавечыя тыпы, якім не заўсёды ўдаецца захаваць чалавечнасць, прыстойнасць, годнасць.

Савецкі афіцэр Змітрок Барэйка — герой аповесці „Пакахай мяне, салдацік” — не цешыцца перамогай над Германіяй, калі марадзёры рабуюць дом пажылых немцаў і забіваюць гаспадароў ды іх служанку Франю — беларускую арбайтарку, з якой напярэдні ён пазнаёміўся. Для яго перамога абярнулася ў чорнае свята бяды. Барэйку вайна не страшна, бо на ёй могучы толькі забіць або параніць, затое пасля вайны з жыцця могуць зрабіць такое пекла, што не захочацца і жыць.

Жудасную карціну малюе аўтар у апавяданні „Жоўты пясочак”, калі „ворагаў народа” вязуць на расстрэл. У ліку пасажыраў варанка апынулася, між іншым, селянін, які не хацеў уступіць у калгас, беларускі паэт, адвінаванчы ў „нацдэмайшчыне”, былы чэкіст, партыец, маскоўскі грабежнік. Калі машина па дарозе да месца расстрэлу засела ў твяні, толькі той апошні асмеліўся адмовіцца выпіхваць аўтамабіль-катафальк на сушу. „Гэта было штосьці новае ў спрадвечынм абрадзе пахаванняў”, — заўважае адзін з персанажаў, якому лепш ляжаць у пясчанай сухой зямельцы чым у багне. Такая беларуская некрытычная паслухмянасць (, і перад ямай паводзілі сябе, як авечкі”, — кажа кат-кадэбэнік) характэрная таксама персанажам іншых твораў і часта становіцца прычынай іх асабістых трагедый.

Польскі пераклад „Сыцяны” — чарговая ініцыятыва Беларускага саюза ў РП у галіне папулярызацыі сучаснай беларускай літаратуры ў Польшчы (раней выйшлі дзве кнігі перакладаў: „Demokameron” Адама Глобуса і анталогія сучаснай паэзіі „Za piebokresem Eutropy”). Гэтым разам чытачу прапануецца ці не самы выдатны твор народнага пісьменніка Беларусі. Аднак, у прыгожа выдадзенай кнізе можна знайсці некаторыя неадэватнасці перакладу. Напрыклад, тэрмін „трасірныя кулі” перекладзены як „pociski tarasujące” (стар. 123), калі гэта „pociski smugowe (świetlne)”. Таксама „хлясцік”, які разам з гузікамі зрэзалі паручніку з шынля, гэта не „klamra” (стар. 130), а толькі „patka”. А „ППС з ражковым магазінам” гэта „pistolet z magazynkiem lükowym”, а не „rożkowym” (стар. 119). Уражвае таксама разнабой у напісанні назвы мястэчка Семежава — „w Siemierzewie” (стар. 170) і „pod Siemieżowem” (стар. 178).

Віталь ЛУБА

* Wasil Bykau, Ściana. Z białoruskiego przełożyli Jan Maksymiuk i Czesław Sejniuch. Białystok 1999, ss. 322.

Юрый БАЕНА

* * *

За другім паваротам
тутэйшай гісторыі
высыхаюць крыніцы.

За трэцім паваротам
беларускага лёсу
даспявае мятліца.

Яничэ белія яблынкі сняць,
падымаючы к сонцу
галінкі з квецем.

Яничэ рэха закавулкаў
прызывае імёны-мянушки
сяброў з дзяцінства...

Аднак гусцее імгла.
Каменная сцяна
ўзвышаецца побач.

За чацвёртым паваротам
дагоніць нас градабой часу.
Патушиць нябёсы,
закрые вочы...

Праз зялёныя павекі
ўжсо відаць
як весяліца легіён
пілатаў, сеўшых к вячэры.

Віктар ШВЕД

На скрыжаванні

Прыемна мне, што ў родным
асяроддзі
Пасля гадоў я апынуўся зноў,
На скрыжаванні двух тысячаўдзяў,
На скрыжаванні дваццаці вякоў.

I хоць мяне запаланіў зноў горад,
Аднак эса гэта родны Беласток.
Рукой падаць у маю вёску Mora,
Заўсёды марыў я аб ім здалёк.

Знаходжуся я ў вёсцы частым госцем,
Раней бываў з нагоды нейкіх свят.
Бацькі ўжо спяць сном вечным
на пагосце,

Свой дажываюць век сястра і брат.

A ix даўно дарослыя ўжсо дзеци,
Пасля сканчэння ўсялякіх школ,
Спакойна разбрывацца па ўсім свете,
Як моладзь з іншых беларускіх школ.

На двух тысячаўдзяў
скрыжаванні,
На скрыжаванні дваццаці вякоў,
З найлепшым і сардэчным

пажаданнем

Звяртаюся да родных землякоў.

Міра ЛУКША

Верші пра кахранне

у тваіх вершиах
няма пра кахранне
сказаў Bітаўт Ч.

а яны
толькі пра тое
толькі разгароджаны
частаколы слоў
якімі часта
зачыняюць паэты
сваё пра яго ўяўленне

Ігар ПРАКАПОВІЧ

Белая птушка

Ты не можаши ляцець,
табе боль працінае ўсё цела,
Трэба недзе схавацца,
стайца ў ічыльных хмызах,
Але ж ты па зямлі
ходзіш гэтае нясмела, няумела,—
Табе трэба ляцець,
ды крыло — як прастрэлены сияг.

Праз кустоўе і лог,
праз зялёна-крыававыя травы
Ты ідзе... А куды?
Хто ўтратуе цябе ад зяр'я?
Хіба тыя, што ўжо
з асалодай рыхтуюць аблаву?
Што сабаку цкуюць
там, дзе кроў запяклася твая?

Ты ідзе і не ведаеш:
там, за хмызамі
Цябе хутка сустэрне
маленькі блявыя хлапчук,
Яго вочы, як неба,
што бачыла ты на змярканні,
I пячыту на ясціць
далані несчарствельныя рук.

Ён сагрэе цябе
і ад злыдня ў зямных абароніц
I адпусціць, калі
цябе зможа паветра тримаць.
Узмахнеш ты крылом
і пабачыши, як сонца ўзыходзіць.
„Гляньце! Птушка ляціць!” —
будуць людзі ічасліва казаць...

Паставы

Марыя БАЗЫЛЮК

* * *

у май пакоі
гадзінік
крэсла
стол
альбом з форткай у вечнасці
несмяротныя гадзіны чакання

у май пакоі штодзённасці
у вазоне дзве гваздзікі на дарогу
на шыбе барадаты мастак
размаляваў свет ідэальны

Міхась АНДРАСЮК

Тост

Налівайце ў кілішкі свято,
корны стаўляйце цену на закуску.
Выт'ем сэрца разлітае ў шкло,
наші пякучы тост беларускі.

За спакой і здароўе, і памяць
тых, што ідуць за славай і хлебам,
у чужынне саромна і дарма
даганяючы неба.

Барыс РУСКО

Дасканаласць

У зренках плыве свет,
у дыханні — прастора,
абрыс узвышша,
стужска ракі
і вытанчанасць кветак.

I камень цвёрды
рэзбіць ступнию
і чарку жыцця
перакуляе ў рот.

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

* * *

Беларуская песня
гэта май сяброўка,
беларуская мова
гэта май сястра,
беларуская дзяржава
гэта май суседка,
беларускі чалавек
гэта я...

(ырг)

Гутаркі не толькі пра паходжанне

Міхась Сцяпанюк і Чарак Хіліманюк у спектаклі „Ева”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Міхал: цяпер лепш чым было
Другім майм суразмоўцам з'яўляецца Міхал Сцяпанюк, які нарадзіўся, жыве (і думае, што будзе жыць) у Бельску-Падляскім. Міхалу пятнаццаць гадоў. Зараз ён вучань Агульнаадукацыйнага ліцэя імя Браніслава Тарашкевіча, у якім беларуская мова выкладаецца як дадатковы прадмет. Ён цікавіцца этнографіяй і гісторыяй сваёй зямлі, бо лічыць яе багатай.

— Мае бацькі размаўляюць са мною ў хаце па-польску. Але мая баўбуля гаварыла на дыялекце, як людзі з навакольных вёсак. Я зразумеў, што мае карані не ў цэнтры Польшчы, а недзе тут. Пазней я пачаў хадзіць у школу, у якой навучаецца беларуская мова. Я паступова звык-

ся з гэтай мовай. На пачатку я яе не пераносіў. Гэта быў самы найгоршы прадмет. Не падабалася мне і тое, што з-за гэтай беларускай мовы я вымушаны сядзець дадатковыя гадзіны ў школе. Пазней наступілі змены. Думаю, што паспрыяла гэтаму настаўніца, якая сапраўды ўмела нас зацікавіць. А пазней спадарыня Ганна Кандрацюк запрасіла мяне на свае Сустэречы „Зоркі”.

Мae бацькі не супраціўляюць мaim зацікаўленням. Думаю, што яны падтрымоўвалі мяне. Я стараюся ўводзіць у наш дом звычай гаварыць на дыялекце. Разумею прытым, што мая задума можа здзейніцца пасля многіх гадоў.

Факт, што ў мяне беларуская карані, не з'яўляецца перашкодай

у контактах з іншымі. Большасць моладзі, з якой сябровую, таксама адсюль. Нават католікі адсюль родам. Так што не бачу праблемы, найперш усе мы — людзі, пазней мы належым усялякім нацыянальнасцям.

Адносіны паміж беларусамі і палікамі павінны быць перш за ўсё чалавечнымі. Гэтыя два народы павінны навучыцца разумець адзін аднаго, узаемна пазнаёміцца. Яшчэ адно: трэба каб і адны, і другія ведалі культуру сваіх суседзяў, якая на нашых землях сапраўды багатая.

З правялімі дыскрымінацыі я ніколі не сустрэўся, бо ў Бельску большасць людзей беларускага паходжання. Але гэта не значыць, што палікі талерантны народ. Я, здаецца, таксама сваё выхаванне бяру

у Польшчы, і маю надзею, што я талерантны. На жаль, не ўсе так думаюць. У нас завяліся пэўныя міфы і стэрэатыпы. Калі, напрыклад, ром паявіцца ў новым квартале горада, зразу яго ўспрымаюць як злодзея. А калі ідзе пра беларусаў, дык нас палікі дыскрымінавалі ў міжваенны перыяд. Нас асацыявалі з Расіяй, з падзеламі Рэчы Паспалітай!

Зараз, калі маладыя людзі знаёміца, звычайна адносяцца да сябе талерантна. Даўней так не было.

Талерантнасць і сорам

Ад жыхароў Старыны я пачула, што паміж веравызнаннямі і нацыянальнасцямі няма варожасці. У гэтай вёсцы жывуць праваслаўныя, у суседній — католікі. Маладыя людзі ладзяць супольныя дыскатэкі. Часта здараюцца праваслаўна-каталіцкія сужонствы, нікому гэта не перашкаджае. Нягледзячы на сказанае, у мяне было ўражанне, што беларусы не хочуць прызнавацца да сваіх каранёў. Калі я запытала ў адной старэйшай жанчыны пра яе паходжанне, і яна назвала сябе беларускай, яе дачка здзвілася: „Jak to — jesteś Białorusinką?”

Сільвія Мацяеўская
„Inny Świat” — Старына,
15-25 ліпеня 1999 г.

Уладзімір Арлоў. Адкуль наш род

Святы наших продкаў

Продкі ўмелі працаўаць, умелі і весяліцца ў святочны дзень. Самым вясёлым святам былі Каляды. Тады па дварах і хатах з песнямі хадзілі калядоўшчыкі. Яны вадзілі з сабою Бусла, Мядзведзя і Казу. Вядома, гэта былі не сапраўдныя звяры, а пераапранутыя хлопцы і дзяўчыны. Верхаводзіла сярод іх Каляда. Калядоўшчыкі спявалі:

Дзе каза рогам,
Там жыста стогам,
Дзе каза хвастом,
Там жыста кустом...

Гэтае зімовае свята беларусы адзначаюць і цяпер.

Улетку святкавалі Купалле. У купальскую ноч скакалі праз вогнішча, пускалі па рацэ вянкі. Верылі, быццам гэтая начараўная: з вечара да раніцы дрэвы могуць хадзіць, звяры — размаўляць, а людзі — разумець іхнюю мову. Лічылася, што такой парою найлепш шукаць схаваныя ў зямлі скарбы. Каля таго месца, дзе закапана багацце, нібыта з'яўляўся блакітны аген’чык. Але здабыць гэтыя чароўныя скарб нялёгка, бо ён заговораны: чым глыбей капаеш, тым глыбей хаваецца.

Наши прарапрадзеды адзначалі і іншыя святы. Светлым і радас-

ным было гуканне вясны, калі людзі клікалі добрых духаў і прасілі іх ажывіць зямлю пасля зімовага сну. Былі таксама святы маладых усходаў, пачатку і заканчэння жніва.

Славяне здаўна шанавалі сваіх продкаў, якіх называлі дзядамі. Увесну хадзілі да іх на магілы з ежаю і пітвом, каб падзяліцца радасцю сонечнае цеплыні і зямнога абуждэння. Увесень дзядоў чакалі дома. Уся сям’я сядала за стол з багатым пачастункам, і гаспадар клікаў продкаў на гасціну. Людзі верылі, што болей за самыя смачныя ласункі дзяды любяць паважную гаворку з успамінамі пра іх іхнія добрыя справы.

Мудрыя старэйшыні святы ўшанавання продкаў захаваліся

у нас да сёння. Вясновы дзень сустрэчы з імі завецаца Радаўніца, а восеньскі — Дзяды.

Наши далёкія родзічы ведалі тое, што цяпер могуць даказаць вучоныя. Духоўная энергія наших продкаў не знікае бясплодна. Яна жывіць і ўмацоўвае род і ўесь народ, дапамагае народу выстаяць у самія цяжкія часы. Таму мы зайсёды адчуваем хвальванне каля наших старадаўніх сабораў і на палях славутых перамог, атрыманых старажытнымі беларусамі над іх ворагамі. Але прыток сілы ад гэтай энергіі адчувае не кожны, а толькі той, хто захаваў памяць пра сваіх продкаў і іх добрыя справы.

(працяг будзе)

Юбілей музея Язэпа Стаброўскага

15 студзеня 1968 года на 99-м годзе жыцця ў Слоніме памёр Язэп Стаброўскі — вядомы археолаг, гісторык, заснавальнік Слонімскага краязнаўчага музея, стрычны брат мастака Казіміра Стаброўскага. Толькі тыднёвік „Ніва” ў Беластоку 11 лютага 1968 года апублікаў некралог Сяргея Новіка-Пеюна „Памяць І. І. Стаброўскага”. У ім гаварылася, што „Іосіф Іосіфавіч Стаброўскі да апошніх дзён свайго жыцця працягваў цікавіцца дзейнасцю і лёсам свайго дзецишча — Слонімскага гісторычна-краязнаўчага музея, які будзе вечным помнікам свайму заснавальніку”.

Сапраўды так. 20 верасня 1929 года з сабранных Стаброўскім экспанатаў быў адчынены ў Слоніме музей. А праз дзесяць гадоў ён складаўся з чатырох вялікіх залаў. Давайце ўявім, які быў музей у кастрычніку 1943 года.

У першай і другой залах была змешчана багатая калекцыя каменых прыладаў першабытнага чалавека эпохі неаліту на Слонімшчыне: каменныя малаткі, скрэблы, наканечнікі стрэлаў. У асобных вітрынах месціліся калекцыі мінералаў і метэарытаў, пясчанікай юрскага перыяду са слядамі марскіх хвалій, якія паказвалі на то, што Слонімшчына была калісці заліта вадою.

На сценах першых дзвюх залаў віслі карціны, якія адлюстроўвалі жыццё старажытных людзей ад незапамятных часоў да навейшых. Былі ў экспазіцыі прадметы рэлігійных культуў розных народаў, напрыклад, „свяшчэнны сікль” — срэбная манета 138 года да нараджэння Хрыста і бронзы знак з яго выявай, які служыў пропускам у катакомбы першых хрысціян.

У трэцій зале былі этнографічныя і гісторычныя экспанаты, многа рука-

пісных матэрыялаў, дакументаў з аўтографамі каралеў. Сярод іх — складзеная па-беларуску і з Пагонią на пячатках, з якіх найстарэйшы датуецца 1506 годам. Тут жа — папскія булы і аўтографы выдатнейшых гістарычных асоб, рэдкія кнігі: Статут Вялікага княства Літоўскага, энцыклапедыя часоў Пятра I, Вексельнае права Кацярыны II ды іншыя. З ваенных экспанатаў захаваліся шлемы, панцыры, кальчугі XVI-XVII стагоддзяў, „гізарма” (сяках XIII-XIV ст. ст.), крамянёвая стрэльба, гарматныя ядры, турецкія барабаны-літаўры ад 1683 года. Асобная вітрына была прысвечана беларускаму першадрукару Францішку Скарину.

У Слонімскім музеі тады мы маглі б убачыць куток, прысвечаны Міхаілу Агінскаму, вялікі партрэт алеем „Кастусь Каліноўскі намаўляе сялян да паўстання”. Апошні — копія з арыгінала Пятра Сергіевіча, выкананая Р. Бялецкай. Другі вялікі партрэт — „Абаронцы Св. Троіцы-Сергіевай лаўры у 1608 г.” работы В. В. Верашчагіна.

Чацвёртая зала была прысвечана адраджэнню Беларусі. Упрыгожвалі экспазіцыю партрэты К. Каліноўскага, Ф. Багушэвіча, М. Багдановіча, мальванія Р. Бялецкай, а таксама гісторычныя абразы В. Дуніна-Марцінкевіча і Цёткі, выкананыя слонімскай мастакай Клаудзіяй Хруцкай.

Пад знакам Пагоні ў прыгожай ра-

Заснавальнік Слонімскага музея Язэп Стаброўскі з жонкай (1916 г.).

ме — Акт абвяшчэння Незалежнасці 25 сакавіка 1918 года ў Мінску, ніжэй, таксама ў прыгожай рамцы — Беларускі нацыянальны гімн. Гэтыя дарагі рэліквіі дбайна аформлены былі мясцовым мастаком Антонам Карніцкім. Тут жа фотаздымкі Ігната Грыневіцкага, Адама Гурыновіча, Івана Луцкевіча, Пётры Крэчэўскага, Вацлава Ластоўскага, груповы здымак пасяджэння Вялікай беларускай рады 15 кастрычніка 1917 года, на якім было вырашана склікаць Усебеларускі кангрэс.

Шмат чаго мы маглі б тады ўбачыць у слонімскім музеі Язэпа Стаброўскага. На жаль, падчас нямецкай акупацыі і пасляваеннага камуністыч-

нага рэжыму шмат каштоўных экспанатаў было вывезеных. Цяпер іх можна сустрэць у дзяржаўных і прыватных калекцыях і музеях Расіі, Германіі, Польшчы, Літвы, Англіі і ў іншых дзяржавах. Са Слонімскага краязнаўчага музея зніклі: шахматная дошка Льва Сапегі XVI ст. з чорнага дрэва і слановай косці і інкрустацыі (перед імперыялістычнай вайной 1914 года Кіеўскі музей прапанаваў за яе трыста рублёў золатам), англійскі гадзіннік XVII ст., стаячы гадзіннік XVIII ст., англійскі гадзіннік XVIII ст. з сярэбраным ланцужком, бронзавы медаль з выяваю Хрыста, статуэтка з дрэва працадобнага Ніла Сорскага, пудзілы птушак і зяроў, калекцыя манет розных дзяржаў ад пачатку I стагоддзя, беларускі і рускі народныя касцюмы, паясы, хатнія прылады, серыі розных значкоў, медалёў, крыжоў, ордэнаў, калянтыцца і карцін мастакоў з пачатку XVI — канца XIX ст.ст., старыя кнігі, сімфаніён — музычная скрынка з жалезнімі пласцінкамі XIX ст., стары фарфоравы і сярэбранны посуд і крыштальныя келіхі ад XVII ст., 200 пласцінак з галасамі беларускіх, рускіх, італьянскіх, французскіх, польскіх і яўрэйскіх артыстаў, навуковыя працы Стаброўскага, 7 венскіх крэслай, скрыпка, патэфон, пояс з конськіх валос, медальманета 138 года да нашай эры часоў Сімяона Макавея і шмат чаго іншага. Як бачыце, са Слонімскага музея знілі экспанаты яшчэ на адзін музей. Тым не менш ён у Слоніме захаваўся і 20 верасня 1999 г. адзначыў сваё 70-годдзе.

Двухпавярховы будынак музея налічвае і захоўвае сёня больш за 20 тысяч экспанатаў. Кожны год яго наведваюць 25 тысяч чалавек. Музей праводзіць экспкурсіі для дарослых і дзяцей, тэматычныя заняткі са школьнікамі, наладжвае мастацкія выставы.

Сяргей Чыгрын

Яраслава Пэршкі, які вядомы таксама як аўтар манументальных помнікаў.

Уладзіслаў Завадскі паказвае вельмі цікавыя фатаграфіі, зробленыя тэхнікай „рыбінага вока”. Спеціяльныя аб'екты дазваляе рабіць здымкі, якія паказваюць прастору шырынёю ў 180°. Незвычайнія здарэнні і цікавыя месцы Гайнавічыны ўвекавечыў Ежы Вуйцік. Вядомыя нашым чытачам Ян Целушэцкі і Славамір Кулік прадстаўлены на выстаўцы як фатографы і літараторы. Можна прачытаць друкаваны ў „Ніве” легенды Яна Целушэцкага і паглядзець на яго фатаграфіі нарачансіх і белавежскіх краявідаў, а таксама пазнаёміцца з вершамі Славаміра Куліка пра Тапіла і яго здымкамі з Істокі і істоцкіх могілак. Нядайні выпускнік гайнавічскага беллітэа Андрэй Муська прадставіў узнагароджаныя „Газетай выбарчай” і публіканыя ў ёй фатаграфіі.

— Вялікая колькасць людзей, якія прыйшлі на адкрыццё выстаўкі сведчыць, што ў горадзе патрэбная сапраўдная галерэя. Добра было б, каб гаспадары горада знайшлі нам месца, бо галерэя была б візітнай картачкай Гайнавічкі, — заяўў мастак Віктар Кабац. — Бурмістр Анатоль Ахрыцюк паабяцаў знойдці і даць нам у карыстанне нейкую залу на пастаянную выстаўку.

Гайнавічскія творцы думаюць уключыць у сваю дзейнасць людзей з Нараўкі, Чаромхі, Белавежы і іншых мясцоўсцяў Гайнавічыны.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Супольна лягчэй

Першы раз супольна паказваюць свае працы (злева) Віктар Кабац, Уладзіслаў Завадскі, Славамір Кулік, Янка Целушэцкі і Эдвард Ліпінскі.

Гайнавічскія мастакі, фатографы і літараторы стварылі супольную групу творцаў культуры, якую хоча арганізаваць у горадзе галерэю. 21 студзеня 2000 года ў Гарадской публічнай бібліятэцы ў Гайнавічы адбылося адкрыццё выстаўкі прац членаў новастворанай групы і падвядзенне рэзультатаў выставачнай дзейнасці за апошнія гады.

Пачынаючы з 1996 года ў бібліятэцы арганізаваных было 37 выставак. Рыхтавалі іх працаўнікі чытальні Аліна Грыц і Ева Літвінец. Першымі свае пра-

цы паказвалі Віктар Кабац (графіка) і Уладзіслаў Завадскі (фатаграфія). Пазней, амаль кожны месяц, паяўляліся новыя мастацкія працы або здымкі. Арганізоваліся таксама спаткінні з іх аўтарамі. Ад двух гадоў штомесяц сустэрэчы арганізуе літаратурны клуб „Гайнавічка”, якога старшынёю з'яўляецца паэт Эдвард Ліпінскі. Ранейшыя выстаўкі экспанаваліся проста на сценах чытальнічай залі і калідора і толькі ў верасні 1999 года Віктар Кабац зрабіў стэлажы. На іх паказваўся ягоны цыкл

„Пушчанскі блакнот”, інаўгуруючы тады чынам дзейнасць малой бібліятэчнай галерэі. Пазней паказваліся на іх фатаграфіі Уладзіслава Завадскага і Адама Вайрака.

У пачатку студзеня 2000 года Віктар Кабац прапанаваў стварыць супольную групу гайнавічскіх творцаў культуры, якую арганізавала б дзейнасць сапраўднай галерэі і праводзіла б спатканні літаратараў і іншых творцаў. 14 студзеня г. адбылося першое спатканне гайнавічскіх мастакоў, фатографаў і літаратараў, а ўжо 21 студзеня адкрылі яны супольную выстаўку. У бібліятэцы сабраліся пастаянныя наведвальнікі, вучні сярэдніх школ, аўтары прац. Дырэктар Галіна Вайсковіч напомніла аб выставачнай дзейнасці, Віктар Кабац пазнаёміў з працамі гайнавічскіх творцаў і раслумачыў ідэю стварэння галерэі. Паэт Эдвард Ліпінскі напомніў пра літаратурныя спатканні і выдавецкую дзейнасць групы „Гайнавічка”, а вучні з белліцэя зачыталі вершы гайнавічскіх паэтаў. Пасля былі дыскусіі ў групах і індывідуальныя размовы за кавай.

У бібліятэцы выстаўлены працы восьмі мастакоў, восьмі фатографаў і творы шасці літаратараў. Можна там убачыць, між іншым, алейныя працы Пётра Гагана і Іаанны Кярсноўскай, многа цікавай графікі і іконы Міхала Юшчука, які схіляецца да візантыйскага стылю XIV-XVI стагоддзяў. Віктар Кабац змясціў тры алейныя працы з выявай вандруючага па беларускіх землях Хрыста і эскізы да цыкла „Курапаты”. На выстаўцы паказвае скульптура

Патрыярх у парламенце

Студзень у гэтым годзе для праваслаўных веруючых у Польшчы аказаўся багатым падзеямі. Неўзабаве пасля калядных святаў краіну з чатырохдзённым візітам наведаў Яго Свяцейства Варфаламей I — Канстанцінопальскі архіепіскап і Усяленскі патрыярх. Адразу пасля прыбыцца у Польшчу патрыярх адзначыў, што візіт з'яўляецца нагодай да сустрэчы дзвюх культур і дзвюх Цэрквяў. „Я хачу выказаць задавальненне тым, што праз 15 месяцаў мне зноў удалося пабываць у маёй любімай Польшчы,” — сказаў патрыярх і дадаў, што на гэты раз ён тым больш задаволены, паколькі застаў Польшчу, пакрытую снегам, а ён вельмі любіць снег. Патрыярх асабліва горача падзякаў маршалку Сейма Мацею Плажынскому за запрашэнне нанесці візит у краіну, а асабліва за магчымасць выступіць у парламенце. Усяленскі патрыярх перадаў польскую народу шчырыя віншаванні з нагоды Новага года, паколькі — як заўважыў — гэта народ з багатай гісторыяй і багатай мінуўшчынай.

Галоўная мэта прыезду патрыярха ў Польшчу — удзел у святкаванні Вялікага Юбілею 2000 года. Саноўны госьць удзельнічаў ва ўрачыстым малебне ў вроцлаўскім Кафедральным саборы Нараджэння Прасвятой Дзевы Марыі. На сустрэчу з патрыярхам прыбылі веруючыя з 39 прыходаў Вроцлаўска-Шчэцінскай епархіі, а таксама прадстаўнікі іншых веравызнанняў.

У гадзінай прамове ў парламенце патрыярх Варфаламей I успомніў пра нядаўні зварот іерарха Праваслаўнай царквы, у якім узгадваецца значэнне найбольш важнай каштоўнасці ўсяго чалавечства — міру. Прамоўца падкрэсліў таксама, што праваслаўная царква выступае супраць умішання чалавека ў генетыку і парушэння натуральнай раўнавагі асяроддзя, у якім мы жывем. Аднак дзеля таго, каб здзейсніць гэтыя патрабаванні, неабходна прытрымлівацца некалькіх умоў — палітыкі павінны памятаць, што ўлада існуе для грамадзян, каб яны маглі спакойна жыць і працаваць згодна запаветам. Роля свецкіх улад — увядзенне юрыдычна непахіснай асновы жыцця, а духоўныя ўлады, у сваю чаргу, павінны клапаціца пра развіццё душы, — прыгадаў патрыярх. Ён сказаў, што гонка за ўладай і грашамі, пры дапамозе сі-

лы ці эканамічнай дамінанцыі, можа давесці да знішчэння чалавечства і ўсяго свету. „Таму Праваслаўная царква калапоціца пра развіццё кожнага народа, выкарыстоўваючы контакты ў поўнай свабодзе і поўнай любові”, — сказаў патрыярх і звязрнуўся з заклікам далей развіваць узаесмадачынені паміж народамі і пераадольваць цывілізацыйныя і рэлігійныя падзелы. Варфаламей I падкрэсліў, што Праваслаўная царква ў ніякай меры не падтрымлівае нейкіх асобна ўзятых палітычных партый, паколькі гэта вядзе да падзелаў унутры грамадства, што пярэчыць нейтралінасці Царквы.

Маршалак Сейма Мацей Плажынскі у сваёй прамове падкрэсліў, што візіт Усяленскага патрыярха ў польскім парламенце ў юбілейным годзе мае асаблівае значэнне. „Пасля XX стагоддзя, поўнага розных відаў таталітарызму, зневажання чалавечай гонасці, перад намі стаяць цяпер новыя задачы на ўсіх плоскасцях грамадскага жыцця. Словы Ісуса Хрыста застануцца для нас найважнейшым указаннем шляху. Яны вучаць шанаваць кожнага чалавека, прытрымлівацца праўды і добра, абавязваюць быць талерантным і ставіць добро чалавека на першым месцы сярод іншых прыярытэтав”, — падкрэсліў маршалак Сейма. Па словах Плажынскага, польская хрысціянне розных веравызнанняў актыўна ўдзельнічалі ў Тыдні ўсеагульной малітвы за адзінства хрысціян, якія закончыліся ў мінулы аўторак (25 студзеня — рэд.).

Архіепіскап Канстанцінопальскі і Усяленскі патрыярх Варфаламей I належыць да найбольш выдатных постасцей хрысціянства. Ён атрымаў багатую ўсебаковую адукацыю, у тым ліку ў каталіцкіх установах. З'яўляецца доктарам honoris causa шматлікіх тэалагічных і свецкіх вышэйшых установ ў ЗША, Вялікабрытаніі і некалькіх іншых краін. Патрыярх асабліва глубока ангажуецца ў справы экуменічнага руху — ён актыўна стараецца развіваць дыялог паміж хрысціянствам, ісламам і юдаізмам. Прадстаўляе Праваслаўную царкву на многіх міжнародных сустрэчах і канферэнцыях — тэалагічных і экуменічных. Шмат увагі прысвячае пытанням аховы навакольнага асяроддзя. Гаворыць на сямі мовах.

Наталля Грышкевіч
Беларуская служба Польскага Радыё

Візіт патрыярха Варфаламея I

[1 ♂ праца]

Аляксандрам Кваснеўскім і прэм'ер-міністрам Ежы Бузкам. Затым патрыярх наведаў Свята-Ануфрыеўскі манастыр у Яблочыне, дзе яго прывіталі шматлікія вернікі. Пасля абеду ўдзельнічаў ён у малебне ў царкве св. св. Кірылы і Мяфодзія ў Белай-Падляшскай, сустрэўся з духавенствам Холмска-Люблінскай епархіі і рымска-каталіцкім біскупамі. Вечарам госьць прымаў удзел у афіцыйным прыёме, ладжаным паслом Грэцыі ў Польшчы.

У апошнім дні візіту, 25 студзеня, Усяленскі патрыярх сустрэўся з міністрам замежных спраў Браніславам Герэмкам, з якім гутарыў аб экуменічным дыялогу і правах чалавека. Пасля сустрэчы кіраўнік знешнепалітычнага ведамства сказаў, што візіт Варфаламея I быў важнай падзеяй для польской замежнай і міжнароднай палітыкі. Дадаў ён яшчэ, што часта выказваюцца меркаванні аб тым, што адходзячыя XX стагоддзе стварае пер-

спектывы цывілізацыйных і рэлігійных падзелаў, якія могуць стаць прычынай войнаў. „Экуменічны дыялог, аб якім гаварыў Варфаламей I і якога вялікім прыхільнікам з'яўляецца таксама Ян Павел II, прадстаўляе адваротную тэнденцыю — тэнденцыю да інтэграцыі, да аб'яднавання людзей”, — падкрэсліў міністр Герэмэк.

Патрыярх сустрэўся таксама з кіраўнікамі польскага парламента: маршалкам Сената — Аліццяй Гжэськовяк і Сейма — Мацеем Плажынскім да выступіць з прамовай да парламентарыяў (чытайце артыкул Наталлі Грышкевіч „Патрыярх у парламенце” на гэтыя жа старонцы). Усяленскі патрыярх Варфаламей I быў першым прадстаўніком некаталіцкага веравызнання, які выступіць перад польскімі парламентарыямі.

Перад ад'ездам Яго Свяцейства Варфаламей I сустрэўся з мітрапалітам Савам і епіскапамі ў сядзібе Варшаўскай мітраполіі.

(вл)

„Руская класіка” ў Беластоку

У Вільні ў каstryчніку 1993 года стварыўся харавы калектыв „Руская класіка”. Спявачы у ім 13 жанчын і 11 мужчын. Арганізаторам і дырыжорам яго з'яўляецца выпускніца Санкт-Пецярбургскай кансерваторыі Таццяна Рынкявічэне. У хуткім часе хор дабіўся высокага ўзроўню. Выступаў ён у многіх мясцовасцях Літвы, а ў 1998 годзе ўдзельнічаў у Міжнародным фестывалі славянскіх хораў у Катавіцах, дзе стаў лаўрэатам і апынуўся ў ліку найлепшых калектываў.

Рэпертуар „Рускай класікі” складаецца з творы духоўнай музыкі П. Чайкоўскага, С. Рахманінава, М. Львова, Д. Бартнянскага, П. Часнакова, Д. Балакірава, А. Архангельскага, класічнай музыкі на вершы А. Пушкіна, А. Блока, Я. Палонскага, апрацоўкі народных рускіх песень.

Па запрашэнні Цэнтра праваслаўнай культуры з Беластока „Руская класіка” наведала наш горад і 23 студзеня г.г. да-ла канцэрт у філармоніі.

Духоўная частка канцэрта пачалася песьнай-малітвой „Отче наш”. Затым паплылі другія царкоўныя песні, а найбольш захапляючымі былі „Тебе поем...” і гімн „Тебе, Бога, хвалим”.

Свецкую частку склалі рускія песні, якія часта спявачы і ў нас. Публіцы

найбольш падабаліся „Вясёлы пір” і „Венікі”. Адчувалася, што беласточанам руская мова і руская песня блізкія сэрцу.

Таццяна Рынкявічэне.

23 студзеня „Руская класіка”, ўдзельнічаючы ў набажэнстве ў Свята-Духаўскай царкве на Антонюку, выканала некаторыя літургічныя песні.

Міхась Хмялеўскі

жай любові на прыкладзе свайго жыцця. Ён пасля чарнобыльскай катастроfy наводзіў там парадак і ачыстку ад радыяціі. Тры месяцы там праўбываў і толькі на аднаго Бога спадзіўся і ў малітвах прасіць, каб выстаяць гэтае выпрабаванне, хадзя калегі з яго наスマхаліся. І Бог выслушалі малітвы верніка і радыяція яго мінавала, а многія на смешнікі пасля захварэлі. На заканчэнне госьці заспявалі песню „Беларусь”. Усе прысутныя, а было іх многа, былі захоплены такім багаслужэннем і госьці служылі і спявалі яшчэ ўвечары. На другі дзень паехалі яны ў Гайнайку, а пасля ў Бельск-Падляшскі.

Мікалай Панфілюк

Агляд калядак

9 студзеня г.г. у Чаромсе Гмінны ассяродак культуры арганізаваў агляд калядак. Суарганізаторам мерапрыемства была кіраўнік музычнага гуртка і адначасова лідар „Чарамшыны” Барбара Кузуб-Самасюк.

Багаты і рознародны рэпертуар презентавала сем калектываў, у тым ліку жаночыя вакальныя групы з вёскі Чаромхі і Вулькі-Тэрахоўскай.

Кожны калектыв прэзентаваў ад чатырох да восьмі твораў. Дзеци, якія вывучаюцца нямецкую мову, праспявалі ка-

лядкі на той жа мове. Даволі арыгінальную пастанову прадэманстраўваў дзіцячы калектыв „Гілочка” пад кіраўніцтвам Ірэны Вішанкі, які прадставіў Народжэнне Хрыстовава. Былі яслі, Марыя з дзіцяткам, анёлы, валхвы і Ірад. Публіка ўзнагародзіла батлеечнікаў бурнымі аплодысментамі.

Зацікаўленне аглядам у гэтым годзе было памяркоўнае, былі вольныя крэслы на глядзельнай зале. Аднак трэба адзначыць, што сам факт арганізавання такога мерапрыемства ў чаромхайскім асяроддзі заслугоўвае ўвагі.

(yc)

Адны на чужыне

Нарадзілася я 4 лютага 1904 года ў Хлявішчах. Мае бацькі — Юзэф і Ганна Крупты. У сям'і не была я адна. У мяне былі старэйшыя браты Павел і Андрэй ды сястра Фёкла. Ахрысцілі мяне Сцефанідай. Бацька наш хоць і хваравіты быў, але мужчынскіх спраў не занядбоўваў. Незадоўга пасля майго нараджэння доля падкінула мне яшчэ трох сястры і браціка: Надзею, Вольгу, Еўдакію і Васіля.

Як пачалася вайна, мне было дзесяць гадоў. Не ведаю, хто загадаў ехаць у бежанства. Аднавяскі ў збіраліся, дык і мы з імі.

Прыспасобіў бацька фурманку для дарогі. Над калесамі з драбінамі дах зрабіў ды звонку палатном прыкінуў, каб ад дажджу і сонца схавацца. Пагрузіў на фуру прадукты ды ўсё тое, што магло спатрэбіцца ў падарожжы. Пасадзіў на клунках маленъкага Васілёнка. Сам побач прысечся, бо цяжка было хваравітаму ісці пешшу, і за калонай фургонаў падаўся ў напрамку Камянца. Мы з матуляй пехатою пашлёнапалі, бо на фуры не памяціліся. Было пад восень, як мы вёску пакідалі. Паехалі ўсе, ніхто не застаўся. Перад ноччу дехалі да Вярховічаў. Разблі абоз, заначавалі. Раніцай сабраліся далей у дарогу. Прадуктаў узялі малавата. Павел з Андрэем ды я з Фёклай што і раз запускаліся ў чужыя агароды. Памятаю, як у Камянцы ў садок пракрадаліся. Угледзілі каля дарогі сакавітыя яблыкі. Мы і шмыгнулі туды. Не паспелі за кашулю накідаць таго смакоцца, як з-пад хаты гаспадар высунуўся. Мы кінуліся ўцякаць, а ён за намі. Ледзь-ледзь не паліся...

За Камянцом ўсё больш войска. Ішлі пешшу, ехалі на конях, цягнулі запрэж-

кі з гарматамі. Вайскоўцы рухаліся левым бокам шашы, правы прызначаўся для бежанцаў.

Ехалі ў дзень,noch прызначалі на адпачынак. Дзеци не трымаліся сваіх фургонаў. Выбягалі ўперад, сядалі на вялікім камені, а такіх процьмъ ляжалі на дарогі, і выглядалі сваёй фурманкі.

Не памятаю, як доўга ехалі і праз якія мясцовасці, памятаю, што па дарозе пакінулі свой фургон.

У Калужскую губерню дабраліся на цягніку. Аднак не запамятала я ані станцыі, дзе нас выгрузілі, ані месца сваёй першай прыстані. Станцыі, помні, забіралі нас мясцовыя жыхары і развозілі па кватэрах. Мы яшчэ з адной сям'ёй пасяліліся ў асобнай хаце. Была яна вялікая і змрочная. Страшна было ноччу на вуліцу выйсці. Ваўкі скавыталі, быццам нейкую бяду прадчувалі. Столікі тут іх было, што калі мы клаліся спаць, гэтая пад падвалінамі пад дом прасоўваліся. Неўзабаве пасля прыезду памёр наш бацька. Пахавалі мы тут і маленъкага Васілька, які прыхварэў у дарозе. Асталіся мы сіротамі, адны на чужыне.

Матулі не спадабалася хата, у якой мы жылі. Надумала падшукать іншую. А тут якраз ліст прыйшоў. Знаёмая маці пісала, што ёй добра жывеца і запрашала нас да сябе. Адправіліся мы ў станіцу Бакланайскую, што недалёка Раствова. Адшукалі матулю сяброўку, абставляваліся на новым месцы.

Навокал станіцы — адна пустыня. Апрацоўваць поле ездзілі сяляне за пяцьдзесят-шэсцьдзесят кіламетраў. Да біраліся туды калесамі, запрэжанымі ў валы. А там зямля ўраджайнай. Чарназём. Травы буйныя. Пашы для жывёл ўдосталь. Жыта не сяялі, адну пшаніцу. Пірог са стала не сходзіў.

Калі старэйшыя браты з Фёклай у школу пайшлі, матуля ў пастухі мяне аддала мясцовому багацею. Не хацела ся мене пакідаць сваіх, але не асмялілася супраціўляцца мацярынай волі. Завязала матуля ў клуначак пірага на дарогу, паблаславіла ды адправіла з гаспадаром. Усё лета даглядала я чараду на шашы. Сумавала ў адзіноце. Душа рвала ся да родных, ды нічога я не могла прыдумаць, каб да іх вярнуцца. Час ад часу гаспадар наведваў мяне і тады кідалася я яму ў ногі і прасіла: „Адвязіце мяне да мамачкі. Не пражыву адна ў гэтym полі”. А калі мой уладар ад'яджаў, я чаплялася на разворку, а ён мяне бізуном цвікаў. У Бакланайскую прыжылі мы трох гады. Тут і рэвалюцыя нас спасцігла.

Неспакойны час паступіў. Хоць фронт праз станіцу не праходзіў, гінулі людзі. Ніхто не ведаў хто белы, а хто чырвоны. У адной сям'і брат брата рэзаў, сын — бацьку або наадварот. Людзі баяліся начаваць у хаце. Хаваліся за домам, у плеценых загароджах, прызначаных для жывёлы на зіму.

У час рэвалюцыі ніхто з нашых не загінуў. Калі ў станіцы загаварылі пра ўстанаўленне Польшчы, маці зразу падалася шукаць мяне. Не ведала, у які бок кінуцца. Ішла ад вёскі да вёскі ды пытала пра дзяўчынку-пастушку.

Я якраз з чарадой кароў на пашы была, калі ў далечыні ўгледзела жанчыну. Яна кіравалася ў мой бок. Мне і ў думцы не мільгунула, што гэта могла быць матуля. Стомленая, у паношаным кожушку ішла ў маім напрамку. Як загаварыла, тады я і пазнала яе. Кінулася ў адбыткі сялянінамі ў вачах. Іду чы дамоў не моглі нагаварыцца. Пасвішы кароў, я прыхварэла, маё цела пакрывалі прышчы. Маці баялася, што гэта заразлівая хвароба. Жанчыны ў стані-

цы раілі матуля, каб прышчы шмараваць нейкай маззю і выграваць на печы. Маці так і зрабіла. Парада аказаўся трапнай. Прышчы прапалі.

Калі пачалі збірацца дамоў, у Польшчу, маці пайшла да таго пана, у якога я служыла, і папрасіла заплату. А той і слухаць не хоча. „Тады ў суд падам”, — гаворыць маці. А ён, пасмейваючыся, адказвае: „Не абсуздіць бежанцу бацатага... Хто цябе слухаць захоча?..”

Не ведала матуля прозвіща багацея. Суседзі падказалі ды парадлі куды кінуцца. Пайшлі мы да мясцовага начальніка, хоць не ведалі яго чыну. Выслушалі нас, ён паабяцаў, што атрымаем свае гроши. Так і было.

Пазбіраўшы свае рэчи ў клуначкі, накіраваліся мы да прыстані, дзе спыняліся судны. Пакінулі станіцу Бакланайскую і трапілі ў Пінск.

З Пінска ў Брэст дабраліся на цягніку. Адтуль жа ў Чаромху, таксама на чыгуначным транспарце. У Хлявішчы прыехалі на фурманцы.

На бацькаўшчыну вярнуліся пад во-сень. Вёска разбурана была. На сваёй сядзібе адну печ убачылі з выламанымі дзвірцамі. Усё прыходзілася нажываць на нанава.

Старэйшыя браты заняліся гаспадаркай. Мяне аддалі на службу ў Лявіцкое. Там працаравала я лета ў пансікі маентку. Другі сезон працягала я ў Мордах, служанкай была ў польскага пана. Калі на зіму вярнулася я дамоў, мне высыпалі майго шлюбнага, значыцца, Адрыяна Саснюка са Ставішчай.

З ім нажыла я трох дачкі: Ніну, Лідзю і Валянціну. Самая малодшая памерла. У 1979 годзе памёр муж. Засталася пры старэйшай дачцы Нінцы і зяцю Сяргею. Калі надакучыцца сядзець у Ставішчах, дык еду да Лідкі, другой дачкі, якая жыве ў Бельску-Падляшкім.

Запісаў Уладзімір Сідарук

мачылі госцю, што ў нас існуе такі звычай, што трэба скаштаваць кожнай ежы, якую падаюць на стол. Дык князь пра-баваў і пра-баваў...

На другі дзень ледзь устаў на снеданне. У сталовую прыйшоў нейкі маркотны. Выпіў крыху кавы і вышаў моўчакі. Наступіла замышанне. Неўзабаве паявіўся сакратар князя і сказаў, што іх княжацкае вялічства дрэнна сябе адчуваюць, але ўсім зычаць смачна есці!

Шмат часу пра-бавоў з госцем Чэслай Аколаў. Зрэшты, як потым выявілася, не толькі з адным ім, беручы пад увагу ранг гасцей. Апавядала нам, што князь Філіп аказаўся вялікім знаўцам прыродазнаўчай тэмамі. Ведаў, напрыклад, якія рэдкія птушкі выступаюць у Белавежской пушчы. А з самага тут заходжання вынес добрыя ўражанні.

— Вось, і ўся гісторыя гэтага месца, сыну! — закончыў я.

— Тата, а ці ёсць яшчэ іншыя месцы ў пушчы, такія, як „Філіпаваўка”? — пачыкаўшыся Лука.

— Ёсць, а як жа! Пры самой шашы з Гайнавікі ў Белавежу, бліжэй Белавежы знаходзіцца „Геркуўка”, якую падрыхтавалі Эдварду Герку і Пятру Ярошэвічу, якія гасцявали ў Белавежы ў 1973 г. у сувязі з Цэнтральнымі джынкамі ў Беластоку, і „Цітаўка”, падрыхтаваная для Йосіфа Броз Ціта, які аднак у Белавежу не даехаў.

— Тата, ты павінен аб ўсім гэтых гісторыяў напісаць кніжку, — падказаў сын.

— Добра, Лука, але не цяпер! Нас жа чакае „Замчыска”!

Сеўшы на свае веласіпеды, паймчаліся мы па Нараўчанскаі дарозе — найстарэйшай у пушчы, па якой некалі ездзілі польскія каралевы.

Пётр БАЙКО

Як князь Філіп гасцяваў у Белавежы

Жнівень у разгары. Раніца. Я з сыном Лукоў едзем на веласіпедах ва ўрочышча „Замчыска”, што ў Белавежскай пушчы. Праядзджаем цераз не менш славутае ўрочышча „Старая Белавежа”. Апавядама сыну пра яе гісторыю.

— А, вось, побач знаходзіцца „Філіпаваўка”, — паясняю мімаходам. — Тут таксама паляць турыстыкі кастры.

— А адкуль узялася такая дзіўная назва ўрочышча? — адзываецца Лука.

— А ты што, не памятаеш?.. — здзіўляюся.

І ў гэту ж хвіліну ўсведамляю сабе, што сын замалады, каб памятаць той знамянальны факт, які даў назву ўрочышчу. Сыну ж усяго 19 гадоў, а ўся падзея адбылася, 24 гады таму!

Сыходзім з веласіпедаў і сядаем на беразе доўгай лавы пад прыстрэшкам. Пачынаю свой рассказ.

Было гэта ў нядзелью, 31 жніўня 1975 года. Я ўжо трох гады працаўаў у Прыродазнаўчым музее. У той дзень у Белавежу прыляжеў на верталёце князь Эдынбургскі Філіп, муж брытанскай каралевы Лізаветы II. Ён удзельнічаў як старэйшыня Міжнароднай конніспартыўнай федэрациі ў III спаборніцтвах Еўропы ў кіраванні запрэжкамі, якія адбываліся ў Сопаце. У Белавежы князь хадзеў пабачыць зуброў, парк, а таксама пазнаёміцца з польскімі вопытамі ў сферы аховы натуральнага асяроддзя чалавека.

Князь прыляжеў са спазненнем, прызмляючыся перад Палянічнымі домамі у Паляцовы парку. Жонкі гаспадароў Беластоцкага ваяводства ў свежых заўвіках і з букетамі ружаў у руках ужо добра стамліся чаканнем. Тадышні ды-

спецыяльна падрыхтаваным месцы, побач урочышча „Старая Белавежа”. Над рэчкай Лутоўнай збудаваны быў шэраг сталоў з лавамі па абодвух баках і прыстрэшкамі над імі. Яны паўкругам акружылі месца прызначаны на распальванне вогнішча. За ім паставілі прыкрытыю сцэну для выступлення ансамблю. Непадалёку знайшліся яшчэ месца на драўляныя калодзеж з жоравам. Уесь гэты за-кавуляк ужо ад самага пачатку пачалі называць, ад імя госця, „Філіпавай”.

Князь Філіп дабіраўся на „Філіпавай” вузакалейкай і брычкай. Тут яму было распальена вялікае вогнішча. На сцэне выступалі фальклорныя ансамблі, а князь са сваімі гасцямі і беластоцкімі гаспадарамі пра-баваў рознай, смачнай ежы. Уесь падавалася на драўляных падносах. Нават самагонку наливалі з густоўнай, драўлянай бочачкі.

Названні ўсіх страў пераводзіў госцю на англійскую мову мой тадышні кіраўнік, д-р Чэслай Аколаў. Ён не меў з гэтым ніякіх цяжкасцей, бо раней, ведаючы меню, павышукоўваў у розных слоўніках іх англійскія эквіваленты і сипаў імі, як з рукава.

Потым пачаліся танцы. Сярод асоб спадарожнічаючых князю знаходзілася амбасадарша. Калі ў вальсе надышла пара змяніца партнёра, ёй якраз выпала затанцаваць з князем. Але яна тактойна ўхілілася ад гэтага. Калі хотыць з нашых потым яе спытаў, ці не было гэта нетактоўнасцю, яна адказала, што як англійская падданая, на такі танец яна мусіла б мець дазвол каралевы.

Вячэра пры вогнішчы цягнулася вельмі доўга. Гасцінныя гаспадары растлу-

Сабакі-людаеды

У наш поўны небяспечных абставін час грамадзяне намагаюцца ахоўваць сябе і сваіх блізкіх усялякім спосабамі. Калі не маюць дазволу карыстцаца зброяй, тады купляюць сабе абарончых сабак, напрыклад, пароды ротвейлер. У выніку, што і раз радыё і тэлебачанне паведамляюць аб выпадках пакусання або закусання чалавека сабакам.

Людская бяздумнасць не мае межаў. Калі здарыцца трагедыя, аказваецца, што цяжка ўстанавіць вінавата га. Найчасцей абвінавачваюцца ахвяра або сабака.

15 снежня 1998 г. Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі саставіла спіс небяспечных парод сабак і прыняла распараджэнне аб абавязку рэгістрацыі небяспечных пародзістых сабак. Міністэрская задума, хача поўнасцю абсанавана, не вырашае праблемы, бо не датычыць непародзістых агрэсіўных дварнякоў. Няма абавязку рэгістрацыі такіх сабак, а нават вешаць на браме шыльду з надпісам „Злы сабака!”

Сабакі нават самых агрэсіўных парод не мусіць быць небяспечнымі для чалавека. Усё залежыць ад спосабу іх прывучэння. Напрыклад, ротвейлеры выкарыстоўваліся да аховы статкай буйнай рагатай жывёлы і патрабавалася ад іх самастойнасць і актыўная агрэсіўнасць. У нашых умовах уладальнік

такога сабакі мусіць адпаведна прывучыць яго, бо калі учыніць нейкую памылку ў дрэсіроўцы, ротвейлер будзе весці сябе як праваднік статка і прайяўляць агрэсіўнасць.

Небяспечнымі для свайго гаспадара могуць быць таксама звычайнія дварнякі. Нядайна ў ваколіцы Гайнайкі здарыўся такі вось трагічны выпадак. Жанчына панесла есці свайму сабаку, падобнаму на німецкую аўчарку. Сабака кінулася на сваю гаспадыню, паваліў яе ў грязь і пачаў кусаць. Бачылі гэта ўнукі, які пабеглі дадому за дапамогай. Сабака так моцна пакусаў гаспадыню, што ў шпіталі трэба было ёй ампутаваць абедзве руки. Пашкоджаная была галава. Пасля двух месяцаў жанчына памерла. Як пазней аказалася, напярэдні дзеци штурлялі ў гэтага сабаку яблыкамі.

Сабака, які мае пільнаваць, ахоўваць і абараніць чалавека, мусіць быць пры ім. Павінен прайсці таксама адпаведную дрэсіроўку, каб не прайяўляць непатрэбнай агрэсіі. Сядзіба, якая ахоўваецца сабакамі, павінна быць абведзена высокім шчыльным плотам, з адпаведнай інфармацыяй на браме. Вінаватым за агрэсіўныя паводзіны сабакі з'яўляецца яго ўладальнік, бо адпаведна прывучаны сабака не стане прычынай трагедыі.

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

та ж бабулін сын, думалася мне, а ні яна, ні мама не плачуць.

Калі я прачнунлася, дык была проста шчаслівая, што гэта быў толькі сон.

АНЮТА

Анютка, даражэнка! А ты не пераймайся. Твой сон, нягледзячы на тое, што ён увёў цябе ў такі кепскі настрой, якраз добры. Са сну вынікае, што ты вельмі кахаеш свайго тату. І ўсе твае думкі — пра яго, калі ў сне ён з вамі не пaeхаў да бабулі, а застаўся ў Беластоку.

Табе прынілася, што твой тата памёр, а гэта абазначае, што будзе жыць надта доўга, мо нават сто гадоў. Тым больш, што ты ўвесе час плакала, слёзы так і ліліся з тваіх вачэй. А ведаеш, што гэта абазначае ў сне? Абазначае, што ўсё ў тваім жыцці будзе добра. Слёзы няўхильна прадвішчаюць табе пацяшэнне і радасць. А тое, што мама і бабуля не плакалі, гэта не важна. Істотнай справай у гэтым выпадку з'яўляецца тое, што плакала ты.

Мілай ты дзяўчынка, кахаеш сваіх бацькоў, і таму ў цябе мусіць быць ўсё ў парадку.

АСТРОН

і без дрэнных прывычак людзі не могуць знайсці працу, а ён быў такі лёгкадумны, што аж дрыжэў, калі пабачыў сівуху ці нешта падобнае. І нездарма кажуць, што ніхто горш не зробіць, як чалавек сам сабе. І навокал мас-медыі трубілі пра яго смехатворныя ўчынкі, а ён не мог стрымацца ад згубнай прывычкі. І дагуляўся, і выляцеў з гміны. І што ён будзе цяпер рабіць? Мо свіней пасвіці, але гэты занятак адъекты і ніхто ў статку свіней не тримае і не выганяе ў поле. А шкада яго, бо беларус і добры чалавек. На яго месца стаў другі беларус. Новы войт напэўна не будзе такім дзіваком, як першы.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Ткалі цэлымі сем'ямі

Юры Слuka — адзіны вытворца саламяных мат — пры самаробных кроснах.

Вёска Кошкі Арлянскай гміны ў 1960-я гады славілася вырабам саламяных мат. Маты ткала ўся вёска, цэлымі сем'ямі. За адну мату памерамі 1 м x 2,5 м можна было купіць тры бутэлькі гарэлкі. Усю саматужную вытворчасць скупляла тады бельская „Цэплія”, якая саламяныя вырабы экспартавала за мяжу — у Бельгію, Італію, Амерыку. Даход ад вырабу мат дапамог сялянам пабудавацца, было ім за што пасылаць дзяцей за науку ў горад.

— Тчэма мы саламяныя маты з жонкай Валай, — расказвае Юры Слuka, 49-гадовы жыхар Кошак. — Варштат, на якім працуе жонка, я зрабіў сам і хая ён малы, але выгадны і эканамічны. У ім можа быць ад двух да восьмі панажоў. На новаі навіваецца да 10 метраў гатовай саламяной маты. Затым адмерваем 2-метровыя кавалкі, разрезваем іх і канцы шмаруем клейстрам. Робім ўзоры на матах, напрыклад, уплятаем тонкія ліштвы або укладаем узоры з каленцаў. За дзень мая жонка ўмела выткаць нават 20 метраў, значыць, атрымоўвалася з гэтага 10 мат.

Для гэ-

тага трэба было загадзя падрыхтаваць салому.

* * *

Фірма „Цэплія”, якая раней у Бельскую мела свае склады і высыпала вырабы з саломы на ўесь свет, ужо дзесяць гадоў экспартам не займаецца, хача заказы з замежжа паступаюць. Аказваецца, што высокія кошты высылкі робяць такую здзелку нерэнтабельнай. Цяпер „Цэплія” мае ў цэнтры горада невялікі магазін з вырабамі народных умельцаў. Мала хто пастаўляе ў магазін свае вырабы, бо рамяство апошнім часам не прыносіць вялікага прыбыту. Тоё, што „Цэплія” скупляе ад мясцовых саматужнікаў, рассылаеца па падобных магазінах у краіне. У бельскі магазін паступаюць вырабы з іншых рэгіёнаў, напрыклад, кракаўскія лялькі ці лазоўская пляцёнкі з-пад Любліна. Крызіс „Цэплія” перажывала ў 1989 годзе. Цяпер фінансавае становішча на вёсцы складанае і таму ёсць спадзяванне, што саматужнікі стануть зноў пастаўляць свае цікавыя вырабы.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Фота аўтара

Навагодні баль

Не ведаю, што паўплывала, міленійны клоп ці недахоп у дамашнім бюджэце, але на карнавальны баль 2000 года ў чаромхайскі ГОК прыйшло ўсяго трыццаць дзесяць пар (у мінулых гадах бывала больш). Тыя, што прыйшлі, не шкадавалі гэтага. Музычны калектыв „Амігас” з Гайнайкі (Янка Германовіч, Алеся Кунтэль ды Толік Антасюк) сваёй музыкай нават нябожчыка патрапіў бы падняць на ногі. Усе пары ад 20-ай да 5-ай гадзіны раніцы адчувалі сябе быццам у адной сям'і. Мабыць, гэта заслуга вядучага навагодні вечар Янкі Германовіча, які арганізуваў шмат здымальных конкурсau з узнагародамі.

Удзельнікі выбіралі прыгажуню і прыгажуна балю ды найлепшую пару танцораў. Прыважуня балю была выбрана Ізабэля Гіль, а прыважуном яе муж Кышыштаф. Ва ўзнагароду атрымалі яны бутэльку шампанскага. Найлепшымі танцорамі аказаліся Андрэй і Ліля Шыманюкі.

Варта адзначыць, што на чаромхайскім балі гулялі не толькі жыхары пасёлка, але і іхныя сваякі з Беластока, Кляшчэляў, Седльцаў ці Варшавы, якія прыехалі сюды ў гості. Напэўна чаромхойскі баль пакіне ў іхніх жыцці мілы ўспамін.

Уладзімір СІДАРУК

тэлефон пазней, якраз у час пракладкі кабеля, не дачакаюцца падключэння.

Людзі даўно купілі тэлефонныя аппараты, гатовы ўплаціць за раҳунак гроши, але аддзяленне тэлекамунікацыі ў Гайнайкі чамусыці не спяшаеца з работай. У Альхоўцы спадзяюцца, што тэлефон атрымаюць вясной, калі пацяплюе.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Калі будзе тэлефон?

Гэтае пытанне мучыць частку жыхароў Альхоўкі ў гміне Нараўка. Справа ў тым, што для тых, хто падпісаўся раней, тэлекамунікацыя яшчэ восенню мінулага года падключыла тэлефон і праклада кабель цераз Альхоўку ў Масеву.

Тыя гаспадары, якія падалі заявы на

Дагуляўся

Гэта пра нядайняга войта Арлянскай гміны, пра якога ад некалькіх гадоў так многа гаварылася і пісалася з ненайлепшага боку. І якім цудам ён так доўга трымаўся столка?.. Вучоныя чалавек, а такі не разумны, і кілішак гарэліцы быў яму даражэйшы за гонар, амбіцыю і культуру. І, кажуць, добры чалавек, і нядрэнна гаспадарыў, і многа дарог і вуліц давёў да толку, і многія радныя баранілі яго. Але не меў перад кілішкам тармазоў і, вядома, што раней ці пазней развітаеца з крэслам, калі не адверненца ад чаркі. Сёння многія высакародныя, вучоныя

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Галоўны рэдактар: Віталь Луба. Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСА
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрес рэдакцыі: 15-959 Бяласток 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

на terenie woj. podlaskiego i oddziałów „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena I egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartałnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartałnie — 46,80), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmuję Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Bialystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Bialystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Даражэнская „Ніўка”!

Ёсць у мяне тут знаёмая, крыху нахват варожыць, а найважнейшае, вельмі добры „бярозавы сок” робіць, што аж „дзынды скачуць”. Часта ў яе бяру на „обэр”, бо так ужо жывеца ў нашай рэчаіснасці. Але яна (не рэчаіснасць а ба-ба), вось што прыдумала: — Буду даваць табе на „обэр”, але вышлі ў „Ніўку” маю фрашку і каб абавязкова яе надрукавалі.

Я згадзіўся, не з поваду бабскіх фрашак, але з прычыны „бярозавага соку”. Вядома ж — бабскія фрашкі падобныя, толькі ў розных упакоўках...

Вось і цяпер прашу Цябе, „Ніўка”, як мужык залатую рыбку, каб ужо надрукавала ейную фрашку. Што ж зрабіць...

Вядзерца Еўчынага „соку” граці-градус — ужо амаль канчаецца.

З павагай

Валодзя Гайдук

Вандалу Арлянскаму

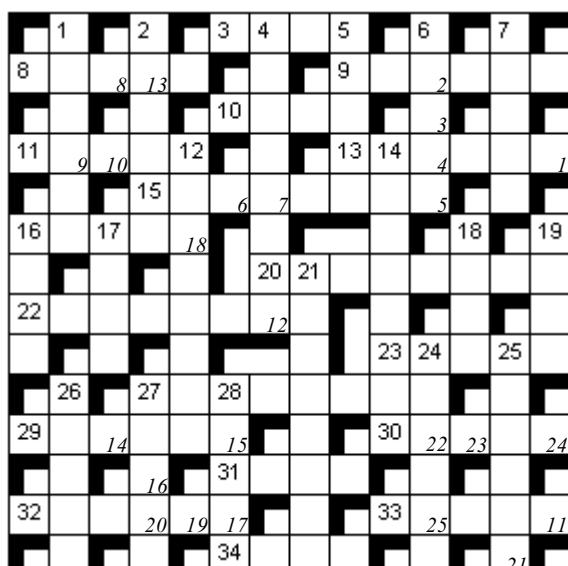
Дурняў не сеюць,
Яны самі родзяцца!
(народная паговорка)

Паклёніку,
Кмётку Вандалку,
Выпі сабе чарку,
Выпі і другую —
Тады „памазгум”:
Аб „Ніўцы”, аб фрашках
Пра „нашых” і „вашых”...
І пра гонар слова —
Мілагучнай мовы...
Навошта скрывацца,
Цьвокам прыкідацца...
Лепіш злаві сабаку,
Выліж яму с...у.

І запамятай ты ўрэшце:
— Хто жадае каму смерці,
Мусіць сам спярша памерці.
Хай такога возьмуць чэрці!

Еўка МЕНТКА Пітуля

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. хуткія пералівы колераў, святла, 8. пахавальны ўбор з белай тканіны, 9. займаецца турызмам, 10. дзялянка высечанага лесу, 11. карона, якую тримаюць над галовамі маладых у час вянчання, 13. сярэбаная манета ў сярэдневяковым Вялікім княстве Літоўскім вартасцю ў шэсць грошаў, 15. няўклода, 16. зварот да замужнай жанчыны ў Францыі, 20. асоба намечаная для выбару, прыёму, 22. форма апекі ў Старожытным Рыме, якая ажыццяўлялася патронамі, 23. мяшочак для грошай, 27. займаецца варажбой, 29. глыбокая адтуліна, 30. мяжа, апошняя грань, 31. вялікае памяшканне для публічных сходаў, 32. папугай з доўгім чубам і моцнай дзюбай, 33. вялікі, пышны будынак, 34. вялікая пакута.

Вертыкальна: 1. абраці хаджэння па хатах у калядныя вечары, 2. кавалак

бервяна на паліва, 4. назіральніца, 5. службовая асoba пры дыпламатычным прадстаўніцтве, 6. харество, прыгажосць, 7. буйны почырк старожытных рукапісаў, які вызначаецца прымым і вельмі акуратным напісаннем літар, 12. рэакцынер, 14. член акадэміі, 16. пакаёвы сабака падобны на бульдога, 17. каляндарны час падзеі, 18. мова германскіх паходжанню ўрэй, 19. єўрапейскі вулкан, 21. малады парастак расліны, 24. пасада ў казацкіх войсках, 25. пажыва, 26. вялікі вайсковы барабан у Старожытнай Русі, 27. перавозіць грузы на конях, 28. інтэлект.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаецца з пазначаных курсівам паліў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуть разыграныя кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 52 нумара

Гарызантальна: спех, самум, асу-шак, удар, Халеб, эпітэт, Бабруйск, капыл, падхалім, кавардак, пачка, інтарнат, буквар, Тампа, Адэн, парсюк, масць, Танк.

Вертыкальна: пашана, дулебы, падгрупа, харэй, гузік, гарэм, балерына, піхапат, кокі, пава, ключ, імша, акардён, атаман, Капіца, Дунай, івасі, тракт.

Рашэнне: **Мудрых людзей найменш шануюць дома.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем Лукашу Пацэвічу з Беластока і Мікалаю Сазановічу з Навін-Вялікіх.

Падпольшчык

Цэзар, размашыста памахваючы пустой абвіслай сеткай, коўзаючыся па абледзяне лай вулачцы спяшаўся ў маркет „ABC” у цэнтры Беластока. Ой, як добра цяпер, — усё можна купіць, не тое, што за той абрыйдлай камуны! — цешыўся Цэзар.

Купіў у мясным аддзеле 200 грамаў паляндviцы і аж 300 грамаў ліверкі. Зехаў з вялікім возікам у другі аддзел — з каляскай лягчэй, хоць разварнуцца цяжка, трэба шмат натугі і кемлівасці, каб не разбіцца з іншымі пакупнікамі ці не зваліць тавар з паліцаў. А то паб'еш які слоік, і плаці! Не наясіся, а гроши выдасі. Маюць жа яны ў краме на ўтруску ды ўсушку свае сумы, палічылі б гэта за нешчаслівы выпадак, а то не — дзяяруць, плаці, пенсіянер-разявя! А колькі тых грошей у былога „працуючага інтэлігента”! За што мы ваявали?! Ну, за што здароўе такі Цэзар стравіць? Нервы з'ёлі яму тая камуна! Ды калісь то хоць у які камітэт накіраваўся б! А ён нядаўна пайшоў быў з новымі ідэямі ў будынак новай кіруючай сілы, а там ні аднаго знаёмага! Усе нейкія младыя, кар'еру робяць, а з тых, хто разам біўся з нячыстай сілай... Дзе яны? А мо тыя то аж такія падпольшчыкі былі ў той час, гэтак скрываліся моцна ў гады барацьбы, што і ніхто пра іх і не ведаў, і сёння не ведае? Ні бяспека, ні ў той час міліцыя, ні шэрыя члены арганізацыі, ні грамадства?.. А ў новыя ветэраны пішацца, пэўна, з 20 мільёнаў грамадзян; будзе іх, пэўна, столькі, як партызанаў другое сусветнае...

Укінуў Цэзар у сваю каляску з поўнай свядомасцю макароны „Danuta”, ячменную здаровую кашу, паўхлеба, торбачку фасолевага супу. Заўважыў, што ад нейкага часу, захіляючыся ад іншых, пасоўваеца ўсё за ім ды за ім нейкі дзіўны фацэт у доўгім шэрым плаши.

З'яўвіўся ў нас новы тып чаўнакоў. Пяючы лісліва нам дыфірамбы, адначасова варушаць наша наталізаване сумленне халопскай маталогіяй. Ва ўсім вінаваты Лукашэнк! Проста насланне самога сатаны. А мы што — экзарцысцкія свяшчэннаслужыцелі? Адвернем на ваш узор Луку? Дамо свайго лідэра? Быццам у нас яны ўзорныя.

Найболей мяне ўражвае сальта-мартале ўчарашніх цэрбераў развітога сцірання нацыянальных граней, якія абярнуліся ў ахоўнікаў гонару лайдачнай нацыі. Раней іх вершамі славілі:

Мы не пашем, не сеем, не строим —
Мы гордымся общэственным строем.

І яны ганарыліся:

— Мы люди особого склада! — пераконвалі нас.

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Жыхар многасямейнага дома скандаліці кіраўніку адміністрацыі:

— Як доўга яшчэ будзе цячы на мяне вада са столі? Ужо год таму я напісаў заяву на рамонт даху...

— Пазваніце пад нумар 743 45 67.

— І буду гаварыць з майстрам-дахаўшчыком?

— Не, з метэастанцыяй.

* * *

У абутковай краме:

— Гэты правы туфель крыху зацесны, — кажа пакупнік.

— Пасля першага дажджу размокне і разыдзеца, — адказвае прадаўшчыца.

— А гэты левы занадта аблыны...

Чы

чи, у капелюшы насынутым на бровы ды ў цёмных акулярах. А ў кошыку ў яго ўвесь час пяць торбаў з цукрам. Для прыліку, подлы гад, адно той цукар возіць, а ўсё толькі сочыць за народам, а ад Цэзара дык і не адступае. У які бок стары ні кінецца са свай каляскай, той асобені зараз жа ў пару метрах і прэща за ім. Халодныя канспірацыйныя дрыжкі забегалі па спіне былога падпольшчыка. Уцячы! Дык жа з гонарам трэба, без гонару зусім жа неганарова, хай бы і накласці галавою... Чаму ён у школе вучыў сваіх выхаванцаў? Што дзяды з бабамі і бацька з маткай перадавалі — ну, кто ты естэс? Уцякаць?.. Перад кім? Ну, хто цяпер пасылае такіх асобеніяў, каб сачылі за пажонднымі грамадзянамі? Ды хто, хто цяпер кіруе краінай?! Мы гэта ўсе добра ведаем! Не паддамося такім!

А гэты гад, заўважыўшы, што Цэзар рассакрэціў яго, выйсця ўжо не меўшы, вось падкашоў сваю каляску ды пытае:

— Шаноўны пан, вы дражджэй не ба-чылі? Няма розуму ў гэтых прадаўцоў, — раз кладуць іх туды, раз туды!! А мо ўжо яны „выйшлі”?

— Нікуды дрожджы не ходзяць! — азвяўся ў Цэзары настаўнік. — Вы хіба разумееце?

— Вядома, пан прафесар. Памятаю гэта з ваших урокаў! — засмяяўся та-ямнічы чалавек і прыўзняў свой капялюш.

На Цэзара глянулі чырвоныя ад пепрою воочы ягонага найлепшага былага вучня Януша К.

— Што нам тая школа дала! Лепш менш цытатаў на памяць давалі б, а больш вучылі, як выжыць, — паляпаў па торбах з цукрам Януш К. — Добра, што хоць хімія чалавеку да чагосьці прыдаецца ў жыцці.

Вандал Арлянскі

Беларускі цырк

Чаўночныя гастратрёры

І вось ён, „особый склад” — прысябраваўся да „другарадца”. Размагніціліся, спадары?!

— Падары... адары... дары... ары... — пачулася стомленае рэха. А за рэхам прыблудны дзядзькі з грымасай змагарнай на тварах загартанілі чаўночную песню:

Мы не пашем, не сеем, не строим —
Мы Луку матом нашенски кроем!

Заўсёды на эстафетных этапах! З чырвані сцягоў у Маталандыю. Сталі беларусамі, ядры іх этапную маму, па ўласным жаданні. А такога цуда, як сведчыць навука, з намі не бывае. І час працуе не на нашу карысць. Навошта тады ўпрагаеце нас у свой хамут?

— Амут... амут... амут... (рэха).
Сідар МАКАЦЁР

У судзе:

— Чаму, — пытае суддзя аблінаванчана, — стравячы да спячага вартаўніка, вы прымянілі пісталет з глушыцем?

— Я ж не хацеў яго разбудзіць.